

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 12— K

pol leta . . . 6— „

četrt leta . . . 3— „

posamezna številka po 30 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 40 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 30 K.

Telefon uredništva
štev. 118.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 50 vin.

dvakrat . . . 40 „

trikrat . . . 30 „

za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 20 vin.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Prva številka našega lista je pošla, daš smo jo natisnili v 2000 izvodih. Ker se še vedno oglašajo novi naročniki, oziroma novi člani Zaveze, radi ponatisnemo prvo številko, ako dobimo še 1000 novih odjemalcev, sicer se nam stroški ne izplačajo. Po dva člana Zaveze naj se dogovorita, da pridobita našemu listu po enega novega odjemalca, pa bo zadeva ugodno rešena. O uspehih takoj obvestite vodstvo Zaveze!

Od 1. januarja 1919 dalje veljajo Zavežini listi, in sicer:

Učiteljski Tovariš za vse leto . . . 12 K
Popotnik „ „ „ . . . 8 „
Zvonček „ „ „ . . . 10 „

Vsak član Zaveze jugoslovanskega učiteljstva plača 24 K letne članarine blagajniku svojega učiteljskega društva. Za ta znesek dobi zastoj Popotnika in Učiteljskega Tovariša ter so poravnani vsi prispevki za upravo.

Kjer službujejo na isti šoli člani ene rodovine, plača eden 24 K ter prejema lista, drugi pa po 8 K. Lahko pa plača vsak po 24 K.

Društveni blagajnik pošlje od vsakega pravega člana po 20 K, od podpornege pa le po 4 K Zavezinemu blagajniku v Kranj.

Poziv slovenskemu učiteljstvu.

Uspehi, ki sta jih dosegli učiteljski organizaciji v materialnem oziru, so viden dokaz velikanske moči organizacije. Le v skupnosti je moč in sila! Zato pozivljamo vse slovensko učiteljstvo, da prijavi do 1. marca t. l. svoj pristop k stanovskima organizacijama, ki sta Zaveza jugoslovanskega učiteljstva in Slomškova Zveza. Vsakdo, ki še ni organiziran, naj prijavi svoj pristop tisti organizaciji, ki odgovarja njegovemu notranjemu mišljenju in hotenju. Vsakdo se naj svobodno odloči, ker v svobodni državi smo tudi svobodni državljani. Po preteku te dobe sestavita organizaciji imenik vseh neorganiziranih učiteljev in učiteljic. Imenik se priobči v učiteljskih stanovskih listih ter dopošlje učiteljskim društvom in šolskim vodstvom. Neorganiziranih učiteljev in učiteljic ne bomo smatrali za svoje stanovske tovariše in bomo z združenimi silami delali na to, da ne pride ta neorganizirani del nikjer do veljave.

Učiteljski svet:

Ivan Petrič, preds. Anton Dragan, tajnik.

Proklamacija regenta Aleksandra.

Belgrad 6. januarja 1919.

Mojemu narodu, Srbom, Hrvatom in Slovincem!

Dočakali smo srečni davno zaželeni dan našega osvobođenja in našega svobodnega ujedinjenja v narodni državi, kjer bo mogel živeti naš narod svoje polno življenje in bo mogel brez ovir uživati darove, ki je z njimi božja roka tako obilno obdarila našo lepo domovino. Izpolnjena je zaobljuba, ki so jo skozi veke s svojo krvjo vedno obnavljali in potrjevali vsi naši rodovi. Po enodušni odločbi našega naroda, izraženi z enodušno izjavo njegovih najboljših zastopnikov, so združeni vsi do sedaj razcepljeni deli naše domovine v enotno kraljestvo, na čigar vladu je poklican kralj vseh Srbov, Hrvatov in Slovincem, moj vzvišeni oče Nj. Veli-

čanstvo kralj Peter I. Vrščak kraljevsko oblast v njegovem imenu sem sestavljal v sporazumu z voditelji in pooblaščenici vseh strank, srbskih, hrvatskih in slovenskih, našo prvo državno vladu kot viden znak našega bratstva in naše popolne bratske solidarnosti. V tej vladi sedijo in delajo složno narodni voditelji vseh treh ver, vseh treh imen, vseh treh strank in vseh treh pokrajin našega kraljestva. Moja vlada bo delala v popolnem soglasju z narodnim predstavništvom in bo njemu odgovorna. Zato bo njena dolžnost, da čimprej skliče v Belgrad narodno predstavništvo, sestavljeno iz odposlancev srbske skupščine ter Stare Srbije in Macedonije, iz sorazmernega števila članov Narodnega veća ter iz zastopnikov Vojvodine in Črne gore. Narodno predstavništvo bo začasni, vendar pa polnomočni zakonodajni činitelj v našem kraljestvu. Kot kralj svobodnega in demokratskega naroda se bom v vsem strogo držal načela ustavnega, parlamentarnega vladanja, ki bo temeljni kamen naše, po svobodni volji naroda osnovane države. V tem duhu in po teh načelih bo vladala moja vlada državo in reševala vsa vprašanja zunanje in notranje politike. Vlada bo predložila narodnemu predstavništvu volilni red, ki bo zajamčil na podlagi splošne svobodne volitve za ustavotvorno skupščino. Ta bo vladi predložila v rešitev načrt demokratske državne ustave v duhu državnega edinstva z obširno pravno avtonomijo in z zajamčenjem najširših političkih pravic. Dolžnost moje vlade bo, da takoj razširi na vse kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovincem vse pravice in svoboščine, ki so jih po ustavi kraljevine Srbije dosedaj uživali srbski državljani. S tem bo priznana in utrjena popolna enakopravnost vseh državljanov kraljestva pred zakonom, odpravljena vsaka prepoved stanu ter zajamčena svoboda in ravnopravnost veroizpovedanj.

Moja želja je, da se takoj prične s pravično rešitvijo agrarnega vprašanja, da se odpravijo roboti in zemljiška veleposedstva. V obeh primerih bo proti pravični odškodnini dosedanjim lastnikom razdeljena zemlja med siromašne poljedelce. Vsak Srb, Hrvat in Slovenec bode gospodar na svoji zemlji! V naši svobodni državi morajo biti in bodo samo svobodni lastniki zemlje. Zato sem pozval svojo vladu, naj takoj sestavi komisijo, ki bo pripravila rešitev agrarnega vprašanja. Kmete-tlačane pozivljamo, naj v zupanju v mojo kraljevo besedo mirno pračikujejo, da jim naša vlada zakonitim potom preda zemljo, ki bo zanjepre samo božja in njihova, kakor je to že zdavnaj v Srbiji.

Štiriletna vojna nam je provzročila neizogibne globoke izgube v vseh ozirih. V svrhu čim hitrejšega in povoljnega prečiščenja in pa da se povrnejo v naše dežele čimprej normalne razmere, bo posvetila moja vlada svojo glavno skrb narodni prehrani, posebno prehrani siromašnih ljudskih slojev in pomoči in prekrbi vojnih invalidov, obnovi opustošene in razdejane domovine, kakor tudi obnovi rednega prometa na kopnem in na morju, kar je prvi predpogoj za pravilni razvoj narodnega življenja.

Najnujnejša in najvažnejša naloga moje vlade je sedaj, da doseže pri sklepanju svetovnega miru tako odločitev naših državnih mej, da se bodo verno krile z etnografskimi mejami celokupnega naroda ter da ne preide noben del naše zemlje v tujo last. V dosegu uspeha

je neobhodno potrebno, da zbere in zedini naša mlada država vso svojo moralno in materialno moč. Neobhodno potrebno je, da postane njeno notranje življenje močno in silno.

Zato pozivljamo vse dobre državljane in zveste sinove našega kraljestva, da pomagajo moji vladi z besedo, z delom in z zgledom pri njenem prizadevanju za ohranitev sedanjega miru in reda v domovini. To ni potreba samo za sedanjost, temveč je tudi naloga za bodočnost našega kraljestva.

Naši plemeniti zavezniki in ves svet so z utemeljenim občudovanjem in z zasuženim priznanjem ocenili junaške napore in samozatajevanje moje vojske ter vztrajnost mojega naroda.

Potrudimo se, da jim vsem nudimo s tem, da pozabimo svoja medsebojna nasprotstva in opustimo vse naše prepire, zgled treznega in zavednega naroda, vrednega, da živi in da dela v miru s prosvitljenimi narodi, ki jim je bil sebi v čast in ponos hraber vojni drug in lojalni zaveznik.

Ohrabreni po zgledih vzvišenega rodoljubja in požrtvovalnosti naših vojakov, naših mučnikov in vseh naših delavcev ter klanjajoč se grobovom naših junakov, bova jaz in moja vlada neprestano in budno skrbela za rodovine vojakov, ki so ovenčani z večno slavo padli v krvavi borbi za udejstvitev zgodovinske misli in naloge našega naroda.

V imenu svojega vzvišenega očeta in v svojem imenu pošiljam kraljevi pozdrav vsemu svojemu narodu, vsem Srbom, Hrvatom in Slovincem.

Bodi nam vsem srečno Novo leto, v katerem se bo v imenu božjem razvila in za veke ponosno zaplapolala naša trobojnica, s slavo odičena, po vsem svetu priznana in spoštovano znamenje našega kraljestva; sijajni dokaz suverenitete naše države; zaplapolala bo po vseh naših deželah, na vseh naših gorah, na vseh naših rekah in otokih, vsepovsod do našega sinjega morja.

Napolnimo svoja srca s krepko vero v zdravo, močno in budno življenje našega kraljestva, Bog in duh naših prednikov in naših velikih mrtvecev naj bdi nad nami vsemi, naj nas hrabrita in krepi v vztrajnem, naporu in složnem delu za blagostanje in srečo mojega naroda!

Dano v našem kraljevem dvorcu v Beogradu, dne 6. prosinca 1919.

Aleksander s. r.

Predsednik ministrskega sveta Stojan M. Protić s. r., podpredsednik ministrskega sveta dr. Anton Korošec s. r., minister za pravosodje M. Trifković s. r., zastopnik ministra za zunanje stvari Stojan M. Protić s. r., minister za trgovino in industrijo Stojan Ribarac s. r., minister za prosveto Ljubomir N. Davidović s. r., minister za promet Velislav M. Vulović s. r., minister za javna dela Miloš Kapetanović s. r., minister za notranje stvari Svetozar Pribičević s. r., minister za finance dr. Momčilo Ninčić s. r., minister za pošto in brzojav dr. Edo Lukinić s. r., minister za vojsko in mornarico Mihajlo Rašić s. r., minister za poljedelstvo dr. Živko Petričić s. r., minister za verstvo dr. Tugomir Alau-pović s. r., minister brez portfelja Miloslav Rajčević s. r., minister za prehrano in obnovo M. Jovanović s. r., minister za socialno politiko Vitomir Korać s. r., minister za gozdarstvo in ru-

darstvo dr. Mehmed Spaho s. r., minister za pripravo ustavotvorne skupščine in za zenačenje zakonov dr. Albert Kramer s. r., minister za narodno zdravstvo dr. Urōš Krulj s. r.

Da bomo narod poštenjakov!

Vabilo na jugoslovanski tabor
»Svete vojske«.

Jugoslavijo imamo. Veseli smo je! Sami svoji gospodje bomo v njej in uređili si jo bomo, kakor bomo sami hoteli.

Zdaj pa je treba truda in znoja naših najboljših mož in vseh domoljubov sploh, da si naš dom kar najbolje uredimo. Pomnimo, da sama narodna svoboda, kakor jo jako ljubimo, končno vendar še ni vse! Ko bi te svobode ne znali prav rabiti, bi nam ne bila v srečo. Tudi gmotna blaginja ljudstva še ni vse in ni glavno. Glavno namreč pri vsakem narodu je, kakšen je narod sam, to je, kakšni so ljudje. Naše gore in naše vode, naše doline in naša brda in še marsikaj lepega so kras in ponos naše domovine. A prvo je — človek. In na to preveč pozabljam, ko govorimo o sreči in lepoti naše domovine! Največji kras in ponos domovine so dobri ljudje. Dobre ljudi narejati pa je najbolj domoljubno delo.

To plemenito delo nam je naročal naš pesnik-prerok Gregorčič, pojoč:

V srca ljubljenih rojakov
sej seme plemenitih rož,
da bomo narod poštenjakov,
da bomo narod vrlih mož!

Da bomo narod poštenjakov! To mora biti želja, volja, geslo vseh Jugoslovancev!

Bila bi pa slepa ljubezen do našega naroda, ko bi mislil o sebi tako, kakor mislijo Nemci, da takih na vsem svetu ni, kakor so oni. Narodni ponos je upravičen; narodni napuh pa oduren, kakor je vsemu svetu oduren in neznosen narodni napuh Nemcev. Zato pa je ta napuh ponižan in osramočen pred vsem svetom.

Vsak narod ima napake, kakor jih ima vsak človek. Narod je treba vzgajati, kakor je treba vzgajati človeka. Od vzgoje je odvisno, kakšen bo človek in kakšen bo narod. Njivo narodnega življenja obdelavati, trnje in osat z nje trebiti, na njuno mesto pa sejati plemenito setev kreposti, to je najnujnejše in najplemenitejše delo narodnih delavcev.

Če hočemo biti Jugoslovani res kulture narod — in kajpada hočemo biti! — moramo gojiti vse panoge kulture. Ne smemo ostati samo pri vnanji skorji naše zemlje in ne pri vnanji skorji našega človeka. Niti ne samo materialna, pa tudi ne samo umska, marveč zlasti srčna kultura našega jugoslovanskega naroda — to je, kar nas bo najbolj osrečilo.

Značajan sam, še v ljudstvu značaj
oživljaj, utruj, krepčaj!
Na to mi prvo skrb obračaj,
to naša je naloga zdaj!

(Gregorčič.)

Tri so zlasti ljudske napake, ki izpodkopavajo narodno blaginjo, kvarijo njega značaj in mu kratijo ugled: pijančevanje, nenravnost in sirovost. Organizacija, ki se je zavzela te napake iztrebljati, se zove »Sveta vojska«. Ne vemo primernejšega imena. Krvavim vojnarnam konec za zmerom in po vsem svetu! A vojna ostane človekovo življenje. Vojno vsemu nizkemu, kar vleče človeka v

blato, v propast; dvigati pa ga na drugi strani do pravice in kreposti! Po vsej pravici se taka vojska, ki to delo izvršuje, imenuje sveta.

Alkohol zlasti igra v slovensko-hrvatskem delu Jugoslavije preveliko vlogo. V Srbiji manj. Alkohol pa ubija v človeku vsak višji polet in pokret. Pijači vdano ljudstvo nima veselja do knjige, ni dovzetno za izobrazbo niti za kaj drugega plemenitega. Alkohol dela ljudi sirove, razbrzdane in podivjane. Kako more biti potem pijanosti vdano ljudstvo »narod poštenjakov in narod vrlih mož«? Treznost je predpogoj in podlaga gmotni, umstveni in srečni kulturi. Treznost je predpogoj in podlaga resnični blaginji v naši Jugoslaviji. To mora vedeti in priznavati — v teoriji in v praktičnem življenju — vsa naša jugoslovanska javnost! Polje, vinograd, gora, morje, ruda, kupčija, pšenica in premog — vse lepo, dobro in potrebno. A niti polje niti morje — niti kupčija, niti rudokopi nam ne prinesejo blaginje, ako ne bo poleg vseh teh prirodnih zakladov naša zemlja obdarjena s treznim narodom! Vsi resnični in resni prijatelji Jugoslavije morajo torej biti tudi prijatelji in pospeševalci treznosti! Ali mar misli še kdo danes domovino osrečiti z obrabljenimi in neslanimi »napitnicami«? Takega narodnega delovanja imamo dovolj!

Žal, da se je zlasti zadnje leto vojne in prve mesece narodne svobode — vkljub brezprimerno visokim cenam — pijančevanje tako razpaslo, da mora biti vsakega poštenega Jugoslavana sram in strah. Neverjetno visoke so vsote, ki jih izmetavajo s prečudno lahkoto za alkohol — ko nam vendar zija nasproti brezno gorja, v katero je pahnila vojna tudi naša domovina! Ali ne vidite, da je vsa Goriška porušena in da bo treba več sto milijonov, preden vse to popravimo?! Da siromašnejši del našega naroda — torej velik del Jugoslavije — nima živje, nima obutala, nima najpotrebnejše obleke?! Pijejo in plešejo pa pozno v noči in en sam večer izmetavajo za alkohol tisočake! Vse to počenjanje pa še ogrinjajo z bliščečim narodnim plaščem: na slavo Jugoslavije! A to je vse prej, samo ne narodno delo! Kam pridemo, ako bomo tako nadaljevali? Jugoslavija se bo v vinu vtopila! S takim ravnanjem bomo pokazali, da svobode ne znamo rabiti, da je torej še nismo vredni. — Ravno v nasprotju smer je treba kreniti! Pokažimo, da smo omikan narod, vreden svobode!

Na pragu nove velike in veličastne dobe smo — na pragu narodne svobode. Takoj na pragu te dobe moramo pokazati jugoslovanskemu narodu višje smotre in ideale, kakor je služba Bakha in Venere, smotre resnične in srčne narodne omike; smotre gmotne in duševne blaginje.

Iz teh razlogov sklicuje »Sveta vojska« svoj tabor, t. j. veliki zbor, na nedeljo, 19. januarja, v veliko dvorano hotela Union v Ljubljani. Na taboru bodo zbrani zastopniki vseh treh jugoslovanskih plemen: Slovenci, Hrvatje in Srbi. Zborovanje bo trajalo od 9. ure zjutraj dalje ves dan.

Razpored govorov:

Prvi: Da bomo narod poštenjakov!

Učitelj Engelbert Gangl: Vzgoja naroda.

Učiteljica gospa Marica Koželjeva: Vzgoja mladine k treznosti.

P. Jeronim Tomac, kapucin z Reke: Hrvatska »Sveta vojska«.

Dr. Drago Perović, vseučiliški profesor v Zagrebu: »Društvo apstinencata« med Hrvati.

Srbski častnik Lazar Bjelić: Treznost v Srbiji.

Dr. Gregorij Žerjav: Alkoholizem in zakonodaja v Jugoslaviji.

Dr. Alojzij Zalokar: Treznost in npravnost — pogoj zdravega narodnega naraščaja.

Gospa Marija Klemenčičeva: Npravnost in žena.

Albin Prepeluh, komisar Narodne vlade: Mir med nami!

Župnik in pisatelj Franc Finžgar: Sklepni govor.

Višji šolski nadzornik dr. Mihael Opeka na tem shodu ne sodeluje.)

Vabimo in pozivljamo na tabor rodoljube vseh slojev in vseh strank brez razlike. — Vabimo predvsem razumništvo, ki je dolžno ljudstvu kazati pot, naj pokaže, da razume, v čem je pravi narodni napredek. — Vabimo zlasti učiteljstvo, ki mu je v roke dan naraščaj našega naroda, da ga vzgoji v »narod poštenjakov«.

Vabimo delavstvo vseh vrst, ker le trezno delavstvo si bo znalo izvojevati in varovati svoje pravice. — Vabimo vse razumne ljudi s kmetov, da bodo potem v svojih krajih širili naše osrečujoče ideje. — Vabimo in pozivljamo zlasti vsa naša društva, ki imajo poklic in nalogo širiti med ljudstvom pravo prosveto, naj pošljejo na tabor svoje zastopnike!

Pridite v velikem številu, kakor zahteva resnoba časa in resnoba našega stremjenja! Gre za to, da položimo zdrav in krepak temelj srečnemu življenju v Jugoslaviji.

Rojaki! Jugoslavlani! V sveti boj za Jugoslavijo, da nam ostane na zunaj neokrnjena, na znotraj neoskrnjena! Na mejah porinimo sovražnike nazaj z našega ozemlja! A tudi notranjim sovražnikom — strastem — ki ljudstvo zaslužnjujejo, energično pokažimo vrata vun iz naše domovine — da bomo narod poštenjakov, da bomo narod vrlih mož!

Šolske tiskovine

ima

: UČITELJSKA TISKARNA :

v zalogi. Ker je pa papir in tudi tisk vsak dan dražji, zato prosimo šolska vodstva in krajeve šolske svete, da se požurijo z naročili in to ne samo zaradi nižje cene, ampak tudi zaradi tega, da nam bo mogoče pravočasno ustreči.

Karel Widrovo:

„Moje prvo berilo“

se nanovo tiska, ker je prejšnja zaloga pošla.

Ljuba Davidović, minister prosvete.

V članku pod tem naslovom, priobčenem v predzadnjem »Učit. Tov.«, je razvit nazor, ki se z njim ne strinjam niti jaz in — verjetno je — niti večina drugega učiteljstva.

Mi ne poznamo nič drugega kot Jugoslavijo, in njej — torej vladi v Beogradu — damo na prosto voljo, da nas porabi tam, kjer nas potrebuje.

Mnenje, da bi slovenski učitelji ne mogli zaradi premalega števila iti na jug naše države, ne more obveljati, zakaj odslej moramo misliti na to, da smo jugoslovanski učitelji. Umetne jezikovne meje morajo izginiti. Vsa učit. društva naj se izjavijo, da smo na razpolago vladi v Beogradu, ali pa naj se izrečejo proti, da bomo na jasnem.

V ostalem pa nas je vsebina dotičnega članka prav razveselila.

Josip Gorišek.

V Jugoslaviji!

Nekoliko odgovora na članek tov. Šege v 29. šte. 1918.

Nova doba je rodila ogromno mnogo novih idej, ki si jih stavimo kot smoter,

ki ga želimo doseči po ureditvi razmer v naši novi svobodni domovini Jugoslaviji.

Naš stan goji mnogo idealizma, ki bi se brez njega ob razmerah preteklosti ne mogel vzdržati in služiti narodu. Ideja ostane ideja dotlej, da jo dosežemo, takoj potem pa zaide med dejstva, ki pa niso povsem popolna, ampak človeški duh jih hoče izpopolniti, in tako nastajajo vedno nove ideje.

Ideja tov. Šege je vzdramila mene in bo gotovo še marsikaterega tovariša, ki naj svoje mnenje obelodani.

K 1. točki Šegevega načrta: Imamo Jugoslavijo, ki je zopet strnila protinarnavno ločena plemena enega naroda v celoto. Res smo bili zaznamovani s tremi imeni, kar je tudi protinarnavno, a kakor hitro smo združeni — moramo poznati le Jugoslovane, in SHS bi za nas ne smel veljati — ampak bi se moral umakniti samemu J.

Skupne stanovske zadeve same ob sebi zahtevajo združitev učiteljskih organizacij v enoto z enim političnim glasilom z enim urednikom, ki naj mu bodo, dokler še obstoje narečja — pomožni uredniki dodeljeni. List naj nekaj časa upošteva narečja, zakaj naloga nam je dana, da to odpravimo, kar so nam protinarnavno dali. Nekaj člankov naj bi bilo tiskanih v cirilici, nekaj pa v latinici.

Isto veljaj za pedagoški list. List s tremi uredniki bi kazal decentralizirano centralizacijo.

K 2. točki: Reorganizacija je utemeljena že v prvi točki. Okrajna učiteljska društva se ne morejo preustrojiti, dokler se ne uredi meje. Učiteljski krožki pa so potrebni in se lahko uredi v okviru okrajnih učiteljskih organizacij ter zanje ne morejo biti merodajne polit. meje. Vsak krožek bi naj bil centraliziran v okrajnih učiteljskih društvih z enim zastopnikom. — Ljudska predavanja so gotovo umestna in bi mnogo koristila ugledu šole. Nazor, da smo Jugoslavlani 3 narodi, mora pa izginiti.

K točkam 3 do 6 mi ni treba posebno omenjati, da je v stanovskem interesu, ako čimbolj razširijo svoj delokrog.

Glede točke 7: Jaz sem vedno mnenja, da je v korist celokupnosti, če država denarne zavode prevzame v svojo oskrbo, če ne drugače, vsaj v toliko, da prepusti manjšim zavodom njih delokrog, ali zvezo naj jim ona preskrbi z ustanovitvijo državne osrednje banke. Čemu puščati ogromne dobičke zasebnikom, ko bo vendar država mogla s tistim denarjem državljanom mnogo koristiti! Poleg tega pa bi bili mali zavodi rešeni raznih spekulantov.

Pač pa je nujno potrebno, da se Učiteljska hranilnica preustroji v toliko, da moremo po njej nakupiti razne potrebščine proti odplačevanju.

K 8. točki: Aproxizacijska zadeva pa nikakor ni lahko izvedljiva. Delavske organizacije so res z lahkoto ustanovile konsumna društva, ker ta imajo odjemalce v zadostnem številu v neposredni okolici. Mi pa smo raztreseni — oddaljeni od naših središč in bi se nam lahko zgodilo, da bi nas potom naših aproxizacij marsiktero blago več stalo, kakor nas stane pri trgovcu.

Za sedanje razmere pa se vendar mora čimprej kaj ukreniti.

K opombi uredništva naj pa dodam: da upravni odbor in delegacija gotovo lažje sklepata, če jima je znano mnenje včlanjenega učiteljstva.

Josip Gorišek.

Italijanska vlada v Trstu proti slovenskim šolam.

Dne 27. decembra pret. leta je gub. oblast v Trstu izplačala bivše državne uradnike — po ital. običaju izplačuje država svoje uradnike vsakega 27. v mesecu

za nazaj — le 18 državnih učiteljev, prideljenih Ciril-Methodovim šolam, je iz liste črtala in jim ni hotela izplačati njihovih plač, dasi so se ti enako, kakor vsi bivši državni uradniki na poziv priglasili gubernijski oblasti. Odstavitnih dekretov učiteljstvo tudi ni prejelo od gubernijske oblasti. Ker so bili za december izplačani sicer vsi drugi državni uradniki, tudi drugi c. kr. učitelji, ki so pridržani v službovanje na zasebne šole »Schulvereine« v Škedenju in nemške zasebne protestantske, si je težko tolmačiti opravičenost tega koraka in je jasno razvidno, proti čemu je naperjen ta udarec: ne, ker so ti učitelji Slovenci, ampak je ta udarec naperjen proti slovenskemu narodu in slovenski narodni šoli — še do danes ne dovoli odpreti slovenskih šol — uprizorjenem po tržaških fanatičnih kamoraških krogih, od katerih se da gubernijska oblast vladati! Zato tudi ni mogoče dobiti nobenega stvarnega odgovora glede tega postopanja od odgovorne strani. To postopanje tudi ni v skladu z določili mednarodnega in okupacijskega prava. S tem dejanjem so pa tržaške vladajoče stranke in tudi italijanska vlada jasno dokazale, da one ne morejo dati nikake garancije manjšinam in jih hočejo nasilno zatreti in uničiti, ter da je uradna Italija še vedno prepojena z imperialističnim duhom, podobnim prusaškemu kulturnemu nasilju, ki se je proti njemu boril ves svet v tej vojni! Od Wilsonovih načel je še daleč oddaljena — do zveze in sporazuma med narodi ji ni! Gotovo pa je tudi, da se je proti taki državi boriti z vsemi sredstvi, da bi tudi najmanjši drobec našega naroda prišel pod njeno oblast. Dolžnost naših vodilnih krogov je, skrbeti za to, da pridejo vsi slučaj, ki diskvalifikujejo italijansko vladno za sposobnost pravičnega vladanja podjarmljenih delov drugih narodov in manjšin, pred forum Evrope na mirovno konferenco!

Spominjajte se Učiteljskega konvikta!

Aspiracije Italije na Trst in zapadno jugoslov. ozemlje.

(Dodatek k etnografskemu zemljevidu Trsta, istrskega in soškega ozemlja — po uradnem ljudskem štetju.)

(Koniec.)

Po vsej pravici pripada in tvori nadaljnje obmejno ozemlje Jugoslavije Trst in okolica s priznanim samoupravo in s popolnim jamstvom manjšini.

V Trstu z okolico prebivajo Italijani mešano z Jugoslavlani na ozemlju 3949 ha, medtem ko je večina tržaškega ozemlja 5616 ha v posesti Jugoslovancev. Še bolj pa govori Jugoslovancem v prilog, da reklamirajo zase Trst, dejstvo, ker prebivajo Italijani z Jugoslavlani mešano le na mestnem ozemlju in v par bližnjih okrajih okolice, t. j. na pozidanem, torej neobdelanem ozemlju. V nobenem okraju ne žive Italijani kompaktno z nad 90 % večino, medtem ko je ozemlje 5616 ha čisto jugoslovansko z nad 90 % jugoslovansko večino. Zaledje Trsta in okolice pa je globoko in popolnoma jugoslovansko.

Čistih in pristnih tržaških rojakov je med Italijani prav neznatna manjšina. Po večini so poitalijančeni Jugoslavlani in priseljenci, ki so svoj kapital vložili v hišno posest, nadalje trgovci, obrtniki, delavci in uradniki. Večina Jugoslovancev v Trstu so tržaški pristni rojaki, ki vsebujejo in obdelujejo posest zemlje — navedenih 5616 hektarjev. Vse tržaško ozemlje z okolico ima 9565 ha.

Podrobna statistika o Trstu je sledeča:

Narodnostno mešani okraji Trsta in okolice z nad 10 % jugoslovansko manjšino in nadpolovično italijansko večino:

LISTEK.

† Vladimir Furlani.

Kakor smo javili že zadnjič, je dne 28. pret. mes. umrl v Ljubljani tovariš Vladimir Furlani, učitelj voditelj na Dolu pri Ajdovščini. Rojen je bil dne 26. junija 1890 v Kamnjah, a komaj leto dni starega so ga prinesli starši v Št. Andrež pri Gorici, kamor je bil njegov oče imenovan za nadučitelja. Vladimir je obiskoval domačo ljudsko šolo, potem vadinico v Gorici in ko je dovršil nižjo realko, je prestopil na moško učiteljsko v Kopru, kjer je napravil zrelostni izpit leta 1909.

Prvo svojo službo je nastopil kot provizorični učitelj dne 1. novembra 1909 v Št. Andrežu. Ker pa je bilo med šolskim letom njegovo mesto razpisano v defini-

tivno nameščenje, je bil leta 1910 imenovan za provizoričnega učitelja na trirazredno šolo v Prvačini, kjer je služboval le eno leto. Jeseni 1911 je bil imenovan za prov. učitelja in voditelja na enorazredno šolo v Gaberjah pri Gorici. Po prebitem izpitu usposobljenosti se je posvetil z veliko vnemo tudi izvenšolskemu delovanju. Ker so Gaberje v bližini Št. Andreža, je bival doma pri starših ter istotam ustanovil Sokola, ki je pod njegovim vodstvom uzorno uspeval, čeravno so mu postavljali razne zapreke — osobito od strani pristojnih oblasti. Mnogo britkih ur je preživel, a kot kremenit značaj ni obupal in pustil dela, ampak s tem večjim navdušenjem je deloval na narodnem polju za svojo ljubljeno domovino. Naš ljubljani, simpatični Vladimir je bil neomajno zvest sin svojega teptanega naroda, da ni nanj nikoli pozabil, ampak je njegovi blaginji posvetil in žrtvoval vse svoje moči. Posebno z vzgoj-

nim delovanjem v Sokolu je skrbel za povzdigo in okrepitev vseh narodnih moralnih sil in je tako blažilno in vzpodbudno vplival na vso okolico. Svojemu narodu je bil učitelj, vzgojevalec in voditelj — ljudstvo se ga je oklepalo z ljubeznijo, a on mu je to ljubezen vračal iz polnega, vdanega srca, iz vse svoje plemenite duše.

Leta 1916. — torej med vojno — je bil imenovan za definitivnega voditelja na dvorazredni ljudski šoli na Dolu pri Ajdovščini, a ker so Italijani zasedli te kraje, ni mogel prevzeti svoje nove službe. In na Dol ne pride nikoli — prehitela ga je smrt!

Ob splošni mobilizaciji 1914 je stopil v vojaško službo pri 97. pehotnem polku ter je bil dodeljen raznim oddelkom. V zadnjem času je služil v Italiji pri ujetniški delavski stotnji do razsula avstrijske vojske. Tudi kot vojak ni pozabil svojih narodnih dolžnosti, temveč je med svojim

moštvom vedno deloval za svojo domovino. Oproščen vojaških spon, se je veselil zopetne osebne svobode, prišedši v Ljubljano k svojim staršem kot begunec; toda — žal — veselil se ni dolgo. Sovražne krogle so mu prizanašale, a obiskala ga je španska bolezen, ki je v 14 dneh uničila njegovo zaradi vojnih naporov itak izmučeno življenje.

Bela žena je 28. decembra 1918 ugrabila vrlega mladega moža, ugrabila staršema dobrega sina, bratom in sestram zvestega brata, tovarišem odkritosrčnega prijatelja in domovini neustrudnega delavca. Odšel je od nas naš mili prijatelj in tovariš Vladimir, ki si je s svojimi plemenitimi lastnostmi, s svojo deloljubnostjo, iskrenostjo in nesebičnostjo pridobil vsa naša srca ter je vanja neizbrisno zapisal s svojimi vrlinami in deli svoje ime. Naj počiva v slovenski zemlji! Bodi mu ohranjen ljub spomin!

Mesto	Jugoslovanov	Italijanov	ha
I. okraj	3.521 (22)	12.542 (78)	
II. "	1.377 (10)	11.797 (90)	
III. "	4.787 (29)	11.815 (71)	
IV. "	3.336 (18)	15.350 (82)	
V. "	3.811 (12)	28.589 (88)	
VI. "	4.850 (24)	15.209 (76)	
	21.682 (19)	95.302 (81)	545
Okolica			
Čarbola zg.	1.481 (32)	3.192 (68)	155
Kjadin	961 (22)	3.380 (78)	158
Rocol	2.572 (46)	3.075 (54)	280
Škorklja	2.452 (49)	2.578 (51)	119
	7.466 (38)	12.225 (62)	710
Skupaj	29.148 (21)	107.527 (79)	1.255

Narodno mešani okraji tržaške okolice z nadpolovično jugoslovansko večino:

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Barkovlje	2.090 (82)	458 (18)	190
Greta	1.526 (52)	1.425 (48)	155
Kolonja	943 (63)	541 (37)	143
Rojan	2.381 (72)	934 (28)	165
Škedenj	3.253 (69)	1.431 (31)	117
Sv. Magd. Mar. sp.	2.694 (81)	626 (19)	893
Sv. Magd. Mar. zg.	2.316 (57)	1.761 (43)	134
Vrdela (Sv. Ivan)	4.853 (64)	2.701 (36)	244
Bane	210 (89)	25 (11)	266
Sv. Križ	1.527 (89)	180 (11)	387
	21.793 (68)	10.082 (32)	2.694

Jugoslovanski okraji tržaške okolice z nad 90 % jugoslovansko večino:

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Lonjer	842 (97)	30 (3)	262
Bazovica	852 (98)	16 (2)	1.745
Gropada	418 (99)	4 (1)	539
Kontovelj	954 (96)	44 (4)	457
Lipica	83 (100)	— (—)	spada k Bazovici
Opčine	1.938 (92)	159 (8)	967
Padriče	298 (100)	— (—)	418
Prosek, Miramar	1.161 (93)	93 (7)	320
Trebbče	775 (98)	17 (2)	908
	7.321 (95)	363 (5)	5.616

Tržaško ozemlje z jugoslov. večino: 29.114 (74) 10.445 (26) 8.310

Nad 90 % večine nimajo Italijani niti v mestu in ne v okolici Trsta v nobenem okraju.

Jugoslovani imajo na tržaškem ozemlju večino v 20 okrajih z 8.310 ha zemlje, med tem ko imajo Italijani samo v 10 okrajih 1255 ha zemlje, ki pa ni obdelana, temveč kompaktno naseljena in obdelana, ker tvorijo po večini sredino mesta.

Če je bilo vnanje lice mesta navidezno italijansko, se imajo Italijani zahvaliti samo protislovanskemu pritisku in režimu avstrijskih vlad ter agitaciji v vnanjem svetu potom Italije.

Razmerje v celotnem tržaškem ozemlju je: 58.262 Jugoslovanov proti 118.053 Italijanov.

Zaradi 118.053 tržaških Italijanov, živčih na ozemlju 3949 ha, priklopi Trstu 497.069 Jugoslovanov z okroglo 758.713 hektarjev zemlje bi bila krivica za vse jugoslovansko pleme.

Poudarjamo, da vsemu jugoslovanskemu plemenu, kajti v tem so si jugoslovanski narodi edini, da je krivica enemu narodu — krivica za vse. In v tem slučaju se godi slovenskemu narodu odločna kruta krivica, ker odrezati in podjarmiti od slovenskega naroda nad 400.000 prebivalcev, t. j. skoro četrtino naroda, pomenja zadati temu narodu smrtni udarec, odvzeti mu okroglo 700.000 ha zemlje in odrezati ga od morja, pomenja za ta narod ugonobitev možnosti samostojnega gospodarskega razvoja.

Pomislika vredna pa je priklopitev Trsta Italiji tudi z gospodarskega stališča, ker bi bil Trst s to prikloplitvijo k Italiji gospodarsko uničen, zakaj Trst ni odvisen samo od jugoslovanskega ozemlja preko demarkacijske črte, temveč tudi od drugih novih držav srednje Evrope. Se enkrat poudarjamo, da bi bila priklopitev jugoslovanskega zaledja k Trstu zaradi neznatnega števila v Trstu živčih Italijanov nasilna in atentat na samoodločbo in enakopravnost narodov!

O Istri ni dvoma, da ima celotno pripadati Jugoslaviji z zajamčeno in popolno samoupravo kompaktno živčim italijanskim manjšinam.

Ozemlja z jugoslovansko večino v Istri je 338.956 ha, in na njem živi 186.825 (83 %) Jugoslovanov in 36.090 (17 %) Italijanov, medtem ko znaša ozemlje z italijansko večino v Istri 70.328 ha z 98.949 (93 %) Italijanov in 7.842 (7 %) Jugoslovanov.

Celotno razmerje v Istri znaša 194.667 (59 %) Jugoslovanov in 135.039 (41 %) Italijanov.

Poseben poudarek je staviti na to, da so Italijani kompaktno naseljeni v Istri največ v obmorskih mestih in žive po večini v mestih tako, da je samouprava tudi tehnično brez vsakih težkoč izvedljiva.

Podrobna statistika za Istro, italijanske narodne kolonije v Istri in pregled je sledeči:

Kompaktno z nad 90 % italijansko večino naseljeni kraji (kolonije) v Istri:

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	▼ proc.	▼ proc.	
Koper	536 (7)	7.202 (93)	45
Milje	257 (7)	3.535 (93)	604
Valle	49 (3)	1.536 (97)	968
Roč	10 (5)	178 (95)	489
Piran	259 (3)	9.500 (97)	2.996
Salvore	17 (5)	309 (95)	1.629
Izola	21 (—)	5.326 (100)	2.244
Albona	74 (3)	2.100 (97)	989
Poreč	13 (—)	3.390 (100)	1.922
Majo	16 (4)	512 (96)	92
Vršar	12 (6)	173 (94)	
Fontane	— (—)	510 (100)	811
Leme	12 (6)	173 (94)	1.168
Buje	40 (1)	3.014 (99)	2.022
Montona	8 (1)	1.341 (99)	1.154
Viznada	91 (4)	2.138 (96)	3.354
Višnanj	114 (6)	1.706 (94)	1.572
Sv. Domenika	17 (2)	582 (98)	1.235
Fasana	80 (9)	840 (91)	2.091
Tinjan	227 (4)	5.288 (96)	6.282
Castellnuovo	31 (4)	768 (96)	423
Sv. Vincentij	22 (4)	528 (96)	584
Rovinj	120 (1)	10.859 (99)	6.271
Valle	100 (5)	1.735 (95)	2.744
	2.126 (3)	62.303 (97)	41.705

Narodno mešani kraji in sodni okraji v Istri z nad 10 % jugoslovansko manjšino in nadpolovično italijansko večino: (Italijanske kolonije z nad 90 % so odštete.)

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Buzet (mesto)	114 (21)	422 (79)	372
Pulj	3.635 (16)	19.510 (84)	3.649
Buje (sod. okraj)	1.967 (11)	16.714 (89)	28.623
Skupaj	5.716 (14)	36.646 (86)	28.623
Ozemlje s italijansko nadpolovišno većino v Istri:	7.842 (7)	98.949 (93)	70.328

Ozemlje z italijansko nadpolovično večino v Istri: 7.842 (7) 98.949 (93) 70.328

Narodno mešani sodni okraji v Istri z nadpolovično jugoslovansko večino: (Italijanske kolonije z nad 90 % so odštete.)

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Koper (sod. okraj)	24.650 (79)	6.371 (21)	31.284
Piran " "	4.018 (55)	3.253 (45)	4.039
Poreč " "	6.494 (53)	5.786 (47)	17.465
Montana " "	10.212 (66)	5.237 (34)	24.283
Pulj " "	16.257 (61)	10.552 (39)	16.761
Rovinj " "	2.978 (65)	1.606 (35)	19.131
	64.619 (66)	32.805 (34)	112.363

Sodni okraji v Istri z nad 90 % jugoslovansko večino: (brez kompaktnih italijanskih kolonij.)

	Jugoslovanov	Italijanov	ha
	v proc.	v proc.	
Buzet (sod. okraj)	20.321 (99)	274 (1)	37.812
Pazin	28.907 (95)	1.636 (5)	54.040
Albona	14.231 (98)	296 (2)	30.930
Dinjan	10.887 (98)	36 (2)	26.280
Volosko	31.275 (98)	946 (2)	26.280
Podgrad	16.595 (100)	7 (—)	13.133
	122.216 (97)	3.195 (3)	225.993
Ozemlje z jugoslov. večinjo v Istri:	186.825 (83)	36.090 (17)	338.956

Ozemlje z jugoslov. večino v Istri: 186.825 (83) 36.090 (17) 338.956

S tem materialom je upravičenost Jugoslavije do tega ozemlja in meje označena, dasi so še zgodovinski in drugi gospodarski in narodni argumenti, s katerimi bi se dalo še podpreti.

Ako se Italija opira na oboroženo okupacijo Trsta, tedaj se sklicuje na Jugoslovani na uradno zapisane podatke o zasedbi in načine zasedbe Trsta: da je jugoslovanska torpedovka privedla Italijansko brodovje v Trst.

Brez ljudskega glasu se ne sme sklepati o tem ozemlju, najmanj da bi bilo kdaj Italijansko. Tudi v Trstu naj prizadeto ljudstvo govori, kam hoče pripadati. Pred vsakim plebiscitom se ima pa postaviti sporno ozemlje pod zaščito in v oblast nepravilne in neprizadete sile in odpraviti morebitne že prejšnje ukrepe dosedanjega okupanta, ki so bili izvršeni na škodo nepristranskega ljudskega glasovanja.

Reforma narodne šole in kmetijski pouk.

V februarški številki »Popotnika« izide pod gorenjim naslovom daljša razprava. Ker se pa šedaj bavijo na poverjeništvu za uk in bogočastje z vprašanjem izobrazbe učiteljstva, mi budi dovoljeno, da očrtam svoje misli glede kmetijskega pouka na kratko brez obširne argumentacije.

Ljudskošolska učna doba trajaj najmanj 7 let. To bi moralo biti zakonjeno. Narodni prosveti je bila v veliko škodo ona točka avstrijskega šolskega zakona, ki je zahtevala obisk šole do 14. leta učenčeve starosti. Ljudskošolski učenci so duševno nezreli za teorijo in telesno preslabi za prakso kmetijstva. Iz tega izvira, da ne sodi niti teoretični, niti praktični kmetijski pouk v narodno šolo; le-ta ima temveč nalogo, razviti učenca telesno, moralno in duševno do stopnje, na kateri mu je mogoče s pridom prisostvovati vsakemu strokovnemu pouku, torej tudi kmetijskemu. Iz tega pa nadalje izhaja, da bo di narodna šola enotna in njeno učiteljstvo enotno vzgajeno. Enotnosti narodne šole bi prav nič ne škodilo, ako bi pripravljal v prvi vrsti na kmetijski pouk, in to tudi po mestnih šolah, in sicer na tak način, da bi se v prirodpisju obrav-

navali kot reprezentanti posameznih razredov in vrst v prvi vrsti predmeti, ki so kmetu v kvar ali na korist. Prirodoslovje upoštevaj posebno kmetijsko kemijo, zemljepis narodnogospodarske razmere, računstvo gospodarske račune, geometrija zemljemerstvo in spise poslovne liste. Slovenski kmet se bo moral jako intenzivno baviti s kmetijstvom, zakaj njegova zemlja ni tako rodovitna, kakor n. pr. Banat, Slavonija ali Srbija. Treba mu bo v prvi vrsti gojiti tiste stroke kmetijstva, v katerih bo lahko prednjačil, in te so sadjereja, umna živinoreja z mlekarstvom, gojitev perutnine in čebelarstvo. Edino iz teh panog bo dobival denar za davke in domače potreščine. Pridelki iz ostalih panog kmetijstva ne bodo sposobni za trg, ker ne bodo zdržali konkurence. Vendar pa to dejstvo ne sme zavesti kmeta, da bi te panoge opuščal ter jel kupovati moko, koruzo itd., kakor se je to tupatam že godilo pred vojno, ter bi še nadalje nosil denar v trgovino za predmete (platno, sukno, olje, kosišča, ročaje, koše, pletenice, vedrice, žlice, samokolnice itd.), ki jih more doma pridelati ali napraviti. Ako hoče naš kmet ostati trden gospodar svoje grude, ne sme v bodoče ničesar kupiti, kar more ustvariti sam. Svoje dni so bili zimski večeri na kmetih prava idila veselega družinskega dela, danes pa gre kmet ali s kokošmi spat ali pa v krčmo.

Treba je torej, da se polaga na važnost rokotvornega pouka čimveč pažnje. V narodno šolo sodi na vsak način šivalni stroj in kolovrat za deklice, vrbovo šibje, leskove preklanke, vitre ter ostru strugala in rezila za dečke. Da se ima gojiti ta pouk tudi na učiteljskih, je seveda umevno.

Kmetijstvo se poučuj na ljudski šoli v obilgatih dvoletnih nadaljevalnih tečajih po 5 ur na teden, katerih se udeležuj mladina kmetov in kmetijskih delavcev, ki je dovršila ljudsko šolo. Teorija se poučuje na domači ljudski, praksa pa na okrajni kmetijski šoli. Vsak okraj mora dobiti enoletno ali dvoletno kmetijsko šolo z vzornim posestvom. Redni gojenci te šole so tisti učenci, ki so dovršili dvoletni nadaljevalni tečaj na ljudski šoli in ki imajo veselje do temeljite strokovne izobrazbe. Izredne gojence pa tvori mladina nadaljevalnih tečajev, ki prihaja s svojimi učitelji od časa do časa na praktično delo. Na vsaki ljudski šoli s kmetiško mladino bodi tudi nastavljen učitelj, ki ima poleg zrelostnega izpita še enoletni kmetijski tečaj. Ta poučuje v prvi v nadaljevalnih tečajih, nadalje realije v višjih razredih ljudske šole, pogostokrat bo tudi vodil šolo in na okrajni kmetijski šoli predava kakšen predmet po par ur na teden. Tako dobi okrajna kmetijska šola velik štab pomožnih učiteljev in ne bo ji treba stalnega učiteljstva, izvenzemlj. ravnatelja. Tako okrajna kmetijska šola ne bo veljala državo bogzna koliko, v mnogih slučajih bo celo sama krila izdatke, a kmetijstvo bo imelo neprecenljivih koristi. Pač pa čakajo državo velike investicije v posestva in šolske stavbe. Pa tudi tukaj ne bo tako hudo! Marsikje so se in se še bodo zatvorile razne ponemčevalnice. Prikupi se nekaj zemlje, in šola je gotova. Nameravano razkosanje fidejkomisov in velikih posestev, sekvestriranje avstrijskih državnih in kronskih zemljišč, razna okrajna in občinska posestva, javna blagotvornost, vse to so momenti, ki bodo pomagali lajšati breme državi. Glavna skrb naše naučne uprave bi morala torej biti, da si vzgoji veliko število ljudskošolskih učiteljev z enoletnim kmetijskim tečajem, da dobi zadostno število srednješolskih kmetijskih učiteljev, da misli na ustanovitev poljedelske visoke šole za ves slovanski jug in da izkuša pridržati vse tujerodne kmetijske učitelje, ki se nahajajo v Jugoslaviji, jih naprosi, da se priuče našemu jeziku. Med temi tujerodci je nekaj izvrstnih učenjakov, n. pr. Zwifler, Brüdern i. t. d. Kdor ne odjeda našim kruha, kdor nam more koristiti in kdor nam ne kaže smrtnega sovražstva, tega držimo! Ž—v.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Zborovanje upravnega odbora Zaveze

Seja upravnega odbora Zaveze se je vršila dne 27. decembra 1918 v dvorani mestnega magistrata v Ljubljani. Začetek ob osmih zjutraj. Navzoči: člani vodstva Zaveze in večina članov upravnega odbora. Odsotnost sta opravičila upravna odbornika Bankart in Pristovšek. Od članov upravnega odbora s Primorskega je navzoč le tovariš Ignacij Krizman, ker je to ozemlje okupirano od Italijanov. Navzoč je tudi predsednik novega koroškega učiteljskega društva, okrajni šolski nadzornik Fran Aichholzer.

Zborovanje se je vršilo natanko po določenem in objavljenem dnevnem redu.

1. Predsednik Zaveze tovariš L. Jelenec konstatira sklepčnost in otvori sejo. Tovariše upravne odbornike pozdravi kot svobodne državljane svobodne, neodvisne kraljevine SHS. Od zadnje seje upravnega odbora so se zgodili in izvršili zgodovinski najvažnejši dogodki, ki pretresajo svet. Med državami, ki jih je zadel masševalna roka vesoljne pravice, je tudi krivična Avstrija. Slovanski narodi so stopili na plan s svežo močjo v novo svobodno življenje. Med temi smo tudi mi Srbi, Hrvatje in Slovenci. Ustanovili smo svobodno Jugoslavijo, ki naj jo čuva Bog, čvrsti in krepki ter stori mogočno in slavno na vekov veke!

Prvi naš današnji pozdrav naj velja torej naši mladi državi SHS, drugi našemu kralju Petru in regentu Aleksandru! Naša lepa, neodvisna, mlada država in nje kralj Peter in regent Aleksander na žive! (Ploskanje in odobravanje.)

Nato sporoča, da se je ustanovilo Slovensko učiteljsko društvo za Koroško, ki je pristopilo k Zavezi. Ker je to deželno učiteljsko društvo, vstopi njegov predsednik glasom Zavezinih pravil v upravni odbor. Navzočega novega člana upravnega odbora tovariša Fr. Aichholzerja zato iskreno pozdravlja; ta bratski pozdrav pa velja tudi vrlomu koroškemu slovenskemu učiteljstvu. (Odobravanje.)

Predsednik se nato čuvstveno spominja vseh onih članov, ki neizmerno trpe, odkar so pohlepni Italijani zasedli primorsko ozemlje. Zeli, da merodajni krogi nove jugoslovanske države store takoj vse, da se osvobodijo naša mlada država teh krutih priselencev. (Odobravanje.)

2. Po prečitani izjavi, ki je bila poslana Zavezi od učiteljskega društva svetolenarskega okraja, pojasni Zavezin predsednik, kako je prišlo do nesoglasja pri kandidatni listi za novo volitev zastopnikov ljudskošolskega učiteljstva v višji šolski svet. Zmedo je povzročil torej na eni strani tozadevni dopis štajerskih okrajnih šolskih svetov, na drugi strani pa prekratek volilni termin in netočnost poročil. Takoj po prvih obvestilih, da voli učiteljstvo iz svoje srede dva člana in dva namestnika, je bila poslana znana brzojavka predsedniku Rajšpu za štajersko deželno Zvezo. Ker ni dobilo Zavezino vodstvo na to brzojavko nobenega odgovora, sta se postavila kandidata od Zaveze, v istem času pa tudi od štajerske deželne Zveze.

Tajnik V. Rus poroča o delovanju Zaveze, ki se je vršilo od zadnjega delegacijskega zborovanja do današnje seje upravnega odbora, kar je bilo razvidno iz prečitanih zapisnikov vseh treh vodstvenih sej in iz zapiske skupne seje odposlancev učiteljske Zaveze in Slomškove Zveze, na kateri seji se je sestavila spomenica, ki se je oddala po skupni deputaciji predsedniku Narodne vlade SHS v Ljubljani.

Blagajnik Fr. Luznar uvodoma poudarja, da nekateri člani pa tudi predsedniki Zavezinih okrajnih učiteljskih društev še vedno ne vedo, kam naj pošiljajo članarino. Vsak naj odda določeno članarino blagajniku svojega učiteljskega društva! Ta pa naj odpošlje članarino za »Popotnika« in »Učitelj. Tovariša« ter za upravo Zaveze Zavezinemu blagajniku v znesku 20 K, oziroma samo 4 K, za tiste, ki ne prejema Zavezinih listov! Čita izkaz o plačani in o še ne poravnani članarini okrajnih učiteljskih društev za čas vojne in zadnje upravne dobe 1918. Včlanjena učiteljska društva dolgujejo Zavezi še nad 12.000 K, od tega zneska pa ima Zaveza pri Učiteljski tiskarni še okrog 10.000 K dolga.

O poročilih vodstva se vname daljša debata. Tovariš Rajšp trdi, da rezultat volitve v višji šolski svet ne bo pravi izraz naše moči in volje. Na štajerskem je bila sprva velika nevolja, zato je obžalovati, da se Zavezino vodstvo ni še pred odpošljatvijo brzojavke o vsej stvari popolnoma informiralo. Tovariš Gnus poudarja, da naj se ob enakih prilikah Zavezinemu članstvu predmetna zadeva odkrito takoj pojasni, sicer nastane v njem prepričanje, da vodstvo Zaveze ne postopa odkritosrčno. Tovariš Brinar pravi, da v novem višjem šolskem svetu najmočnejša organizacija ne bo imela zastopstva, kar se mu ne zdi prav. Posledice bratomorne stanovske politike naj se za vedno izbacnejo iz naših vrst. Zgodi se lahko, da bo del učiteljstva ob takih zmedah preko Zaveze in Slomškove Zveze k ustanovitvi nove organizacije. Tovariš E. Gangel pojasni zadevo vsestransko. Obe stanovski organizaciji na Kranjskem delata sporazumno pri vseh sedanjih izredno važnih vprašanjih z velikimi uspehi. Nehotno bi torej bilo, če bi silila Zaveza z obema svojima članoma in namestnikoma prodreti pri tej volitvi. Vsega tega ni-

smo doslej pojasnili, zato toliko nepotrebneza vzemirjenja.

Tovariš Krizman je mnenja, da tiči glavni vzrok nesporazumljenja v prekratnem volilnem terminu, saj je preteklo od dneva razglasitve do dneva volitev samo teden dni. Sedaj potrpiamo, zakaj prihodnje volitve se ne bodo vršile takol Za presrcen predsednikov pozdrav se v imenu trepih Primorcev iskreno zahvali. Pojasni, da ni prejelo učiteljstvo iz goriškega okraja za mesec november in december nič plače in za l. 1918 tudi ne draginjske doklade. Srečnejše je bilo učiteljstvo sezanskega in tolimskega okraja, ki je prejelo tik pred prihodom Italijanov iz rešenih blaginjskih trimesečnih plače, v sezanskem okraju tudi draginjske doklade. Obljubilo se je, da dobi učiteljstvo draginjske doklade za l. 1918. S l. januarjem izplačajo baje Italijani tudi slovenskemu učiteljstvu mesečne plače. Ne v slovenskih in ne v italijanskih solah se ne poučuje, ker ni šolske uprave in ni beril. Zavezino vodstvo naj poskrbi, da se učiteljstvo z Goriskega ne namešča drugod, ker se bo rabilo doma. Od učiteljstva, ki je ostalo na Goriskem, se zahteva po italijanskem poveljstvu le slavnostno objuba, da ne bo delalo za čas okupacije proti odredbam poveljstva. Učiteljstvo na Goriskem ljubi svoje zlato ljudstvo in je trdno kakor skala.

Tovariš Brinar omeni, da je bilo tajnikovo poročilo o delovanju zadnje Zavezine upravne dobe v stanovskem glasilu pomanjkljivo. Onega dela, ki je bil sicer podan pri zadnjem delegacijskem zborovanju o Učiteljski tiskarni zastran zakasnitve listov, ni bilo v tiskanem poročilu. Učiteljska tiskarna nikakor ne sme biti nadzorovalni organ Zavezinega vodstva.

Tajnik V. Rus mu pojasni, da je pač čital omenjeni del poročila na seji upravnega odbora, ne pa na delegacijskem zborovanju, ker mu je upravni odbor črtal, kakor je tudi cenzuriral vso obrambno izjavo Zavezinega vodstva kot odgovor na »Izjavo opozicije«. V stanovsko glasilu sme priti le ono, kar se poroča delegaciji. — Vprašalec se zadovolji z pojasnilom.

Tovariš Aichholzer se zahvaljuje za pozdrav in govori o ustnovitvi učiteljskega društva na Koroškem. Učiteljstvo se še vedno stavi zapreke: ni prometnih zvez, ni pravih čitank, manjka učil in ni slovenščine večših učiteljev. Prosi Zavezo, da novemu društvu vsestransko pomaga pri razrešitvi teh perečih vprašanj.

Tovariš Brinarju se zde številke v blaginjskem poročilu lepe, a dolga v tiskarni je preveč in preveč je zaostale članarine. Apatičnost med nami je prevelika. Ves dolg izza vojnih let morajo društva poravnati, poplačati pa morajo tudi novo članarino za l. 1918. Tak popust pri krškem pedagoškem društvu se mu zdi nepravilen. »Učit. Tovarš« je izšel že parkrat na osmih straneh; izhaja naj magari samo na dveh straneh toliko časa, da stori vsako društvo svojo polno članarinsko dolžnost. Novih dolgov ne smemo delati; sicer ne pridemo nikdar na jasen račun. Vso določeno članarino mora plačati vsak, če dobiva liste ali ne.

Tovariš Rajšp zahteva, da naj stoji Zaveza na trdnih tleh. Potreben je oster apel na vsa včlanjena društva. Kot predsednik deželne Zveze stori odločne korake, da se zaostala članarina poravna, zato naj se stori v tem pogledu enako tudi drugod.

Tovariš Dimnik pravi, da je zavzel blaginjski v svojem poročilu popolnoma pravno stališče, a ker letni računi niso še sklenjeni, zato ne glejmo drugi tako črno, saj ni tako hudo. Ljubljansko učiteljsko društvo je odposlalo šele polovico članarine, druge se odpošlje te dni, in tako je po večini tudi pri drugih društvih.

Blaginjski Fr. Luznar poudarja, da so prišla nova Zavezina pravila sredi vojne časa prehitro v pravomočje, zato je toliko zmešnjav pri plačilih. Od okrajnih društev in ne od posameznikov zahteva ne bo zahteval koncem leta vso članarino in bo zahteval koncem leta vso članarino društvo v Krškem je poplačalo ves zaostali dolg, plačalo novo članarino in vrhutega še precejšnjo svoto, ki jo zaračuna društvu v dobro za prihodnje leto. Če pa kakšno društvo za prejšnjo vojna leta ni izkazovalo članov, listov tudi prejemale ni, zato ne more in ne sme terjati od njega članarine.

Tovariš Gangl opravičuje Pedagoško društvo v Krškem, čemur se pridruži tudi Zavezin blaginjski. Tovariša Flere in Brinar sta principijelno za članarino letnih 24 K od l. 1918 dalje. Tovariš Gnus graja, da so pošiljala okrajna društva, ki niso priglajala članstva, delegate k delegacijskemu zborovanju.

Končno se sprejme naslednji predlog tovariša Brinarja: a) Zaostala članarina od l. 1914 naprej naj se izterja; b) za leto

1918 se mora plačati od vsakega člana po 24 K članarine.

3. Po poročilu tovariša E. Gangla o našem položaju je sprejel upravni odbor najprej prvih pet njegovih predlogov, ki jih je deputacija takoj odnesla na poverjeništvu za uk in bogočastje.

Se pred poročilom je bil poslan v Belgrad brzjavni protest Zavezinega učiteljstva proti nakanam imperialistične Italije, ki si hoče prilastiti najlepši del naše zemlje in najzavednejši del našega naroda, pa tudi proti stremljenju Nemške Avstrije, ki izteza grabežljive roke po našem Korotanu in po naši Štajerski.

Poročilo o našem položaju je podobno utemeljilo nad vse prepričevalno in tako, kakor zna le naš Gangl.

Predlogi zahtevajo od naučnega poverjeništvu SHS v Ljubljani javnega odgovora o regulaciji učiteljskih prejemkov, ki jih zahteva spomenica, o našem šolskem nadzorstvu, o imenovanju predsednika in podpredsednika v višjem dežel. šolskem svetu, o zastopstvu učiteljstva pri enketi glede udeležbe šolske mladine pri telovadbi naraščajočih telovadnih društev »Sokol« in »Orel«.

Od vložitve spomenice do današnjega dne se v družbi z zastopniki »Slomškove Zveze« lojalno skrbi, da se vse točke spomenice tudi natančno izpolnijo. Zastopstvo obeh učiteljskih organizacij je neprestano in požrtvovalno na delu za našo blaginjo. Zdi se, da dela naučno poverjeništvu počasi in deloma tudi neiskreno. Gotovo je, da bodo vsi člani Narodne vlade SHS v Ljubljani glasovali za naše prejemke, kakor jih uživajo državni uradniki od IX. do VII. činovnega razreda. Drugih plač organizirano učiteljstvo sploh nikakor ne pripozna! Višji šolski nadzornik dr. Opeka in vsi kranjski šolski nadzorniki iz krute Šusteršič-Kalteneggerjeve dobe ter štajerski okrajni šolski nadzorniki iz bivše avstrijske pomemčevalnice so še vedno na svojih mestih. Predsedstvo višjega šolskega sveta se je kratkotalo kar imenovalo. Ali je to demokratično? Zastopnikov ljudskošolskega učiteljstva v tem predsedstvu sploh ni. 360 srednješolskih profesorjev v slovenskem delu Jugoslavije je volilo 2 zastopnika in 2 namestnika, istotoliko pa tudi ljudskošolsko učiteljstvo, dasi je nas že sedaj okroglo 3000. V višjem šolskem svetu imamo torej samo dva svoja zastopnika, profesorji pa kar 11. V enketi z ozirom na udeležbo šolske mladine pri telovadbi naraščajočih telovadnih društev »Sokol« in »Orel« zastopnikov učiteljskih organizacij niso klicali, dasi so bila klicana v njo razna zastopstva. Preko nas nam nalagajo nove dolžnosti.

Da se uresničijo čimprej zahteve vsega slovenskega učiteljstva, predlaga referent v tozadevno deputacijo tovariše: L. Jelenc, J. Rajšp, Fr. Aichholzerja, in Fr. Fabina, podpredsednika »Slomškove Zveze«.

H generalni razpravi se zglašijo tovariši J. Lapajne, ki uvodoma poudarja, da odločilni krogi nečejo na mah priznati demokratizma, nato pa predlaga, da se sprejme brez debate vsi stavljeni predlogi v vsem obsegu, saj so globoko zamišljeni in govorjeni vsem iz srca.

Vsi predlogi se sprejmejo soglasno, prav tako pa se potrdi tudi vse članstvo deputacije.

Sprejme se nadalje predlagalec predlog, da naj se o našem položaju obvesti centralna vlada in ministrstvo prosvete v Belgradu. To deputacijo naj vodi Zavezin predsednik L. Jelenc v družbi tovarišev J. Rajšpa, Fr. Aichholzerja, P. Flereta in J. Pahorja. Na predlog tovariša J. Dimnika se privzame v to deputacijo še tovariš E. Gangl. Pozovejo pa se v njo tudi zastopniki Slomškove Zveze in »Društva slovenskih profesorjev«. Vsi ti naj pred svojim odhodom, ki naj se zgodi čimprej, sestavijo spomenico o vseh naših šolskih in stanovskih razmerah, kar naj se izroči ministru prosvete Ljubi Davidoviću.

Na vprašanje tovariša Voglarja se ugotovi, da bi stale državo nove učiteljske plače slovenskega dela Jugoslavije okrog 10 milijonov kron, vzdrževanje samo enega pešpolka pa stane državo spričo novih vojaških prejemkov okrog 20 milijonov kron na leto.

Končno stavi tovariš E. Gangl še predlog, da naj se že s prihodnjim letom reši vprašanje ustanovitve Zavezinega stalnega tajništva.

Tovariš Brinar govori proti takojšnji ustanovitvi in sicer iz finančnih ozir.

Tovariš Šega je mnenja, da naj skrbi država za pokritje stroškov urada Zavezinega tajništva.

Poročevalec priporoča stavljeni predlog, saj je ta urad samo nekaka pisarnica Zaveze, v kateri narašča delo danes; je pa proti vladni podpori iz razloga, ker bi se hotela potem vlada vmešavati v

Zavezino delovanje, ki mora biti neodvisno na vse strani.

Nato se sprejme vseh sedem predlogov, ki jih je stavljal in utemeljeval tovariš E. Gangl. (V Belgrad odposlani brzjavni protest proti italijanskim in nemškim nakanam in vseh sedem sprejetih Ganglovih predlogov je doslovno ponatisnjeno v zadnji številki »Učit. Tovarš« iz l. 1918).

Ker je odšla deputacija k naučnemu poverjeništvu, je prevzel predsedstvo tovariš A. Gnus. I. podpredsednik Zaveze.

4. O razdružitvi deželnih Zvez poroča tovariš J. Režek.

Poudarja, da so padle v novi Jugoslaviji deželne meje, zato naj se razdružijo deželne Zveze tudi v Zavezi, vse posle dosedanjih deželnih Zvez pa naj prevzamejo zopet posamezna včlanjena učiteljska društva.

Po daljši debati, v katero posežejo tovariši Brinar, Flere, Gangl, Rus, Ambrožič in Voglar, se sprejme predlog tovariša Flereta. Ta predlog se glasi: »Zaveza naj pozove »Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani« in »Zvezo slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem«, povabi naj pa tudi »Društvo slovenskih učiteljic« in »Slomškovo Zvezo«, da skličejo svoje občne zборе, ki naj razpravljajo o razdružitvi svojih Zvez, na njih mesto pa naj stopi Zaveza, ki naj temu priučno prenaredi svoja društvena pravila«.

Dodatno se sprejme tudi naslednji predlog tajnika V. Rusa: »Vsa ta zadeva naj se reši najkasneje do prihodnjega Zavezinega delegacijskega zborovanja«.

5. O reorganizaciji Zaveze in izpremembi pravil poroča Zavezin tajnik V. Rus.

Poročevalec izvaja, da nikakor ne kaže že danes izpreminjati Zavezinih pravil in poslovnega reda, ker bi bile le prehodne. Ne samo stare in nove evropske države, ampak ves svet stoji v nekaki zmede in nejasnosti. Ko se bodo začrtale na mirovnem kongresu posameznim državam in zlasti naši Jugoslaviji natančno meje, tedaj šele reorganizujemo tudi Zavezo. Koncem izvajani predlaga: »Zaveza naj se obrne s posebno vlogo na 1. Udrženje srpskega učiteljstva v Belgradu, 2. Savez dalmatinskih učiteljskih društev u Spletu, 3. Savez hrvatskih učiteljskih društev Bosne in Hercegovine v Sarajevu. Vodilna misel vprašanju na te učiteljske organizacije bodi: Kako naj se v bodoče učiteljstvo v novi jugoslovanski državi centralistiško reorganizira?«

Predlog se sprejme soglasno brez debate.

6. Poročevalec E. Gangl poroča o ustanovitvi Učiteljskega Sveta.

Zlasti v sedanjem času, ki zahteva v vseh vprašanjih od učiteljskih organizacij mnogo skupnega dela, je treba tesne staveške združitve. Ena sama organizacija ne vzmore dosti, zato predlaga: »Zaveza ustanovi takoj Učiteljski Svet in pozovi vse izven nje stoječe strokovne organizacije, da priznajo potrebo Učiteljskega Sveta ter pošljejo vanj svojega predsednika in po štiri člane svoje organizacije. Ta Učiteljski Svet razpravlja o vseh zadevah moralnega in materialnega značaja, ki so za vse naše učiteljstvo skupne, ter posluje toliko časa, dokler ni ustanovljena skupna organizacija vsega tega učiteljstva«.

Predlog se sprejme soglasno.

Tovariša Brinar in Flere posežeta v debato z nasvetom, da poslujta Učiteljski Svet samo za prehodno dobo.

V Učiteljskem Svetu zastopajo Zvezo tovariši Gnus, Lebar in tovarišica Mehletova.

7. Tovariš J. Dimnik predlaga, da naj se vrši XXVI. glavna skupščina Zaveze v Belgradu.

Blaginjski F. Luznar je mnenja, da bo di prihodnje naše zborovanje v Celovcu, v novem našem ozemlju.

Tovariš Flere naglašja, da ne bodi že v prihodnjem letu skupščine, pač pa eno ali po potrebi tudi dve delegacijski zborovanji.

Tajnik V. Rus poudarja, da so vsi stavljeni predlogi vredni uvaževanja, vendar pa nas sili gnotno vprašanje, da moramo biti za izlet v Celovec ali pa celo v Belgrad že leto poprej obveščeni. V Celovcu nas mora biti toliko, da zatemi v tistih dneh nemško solnce, naš izlet v Belgrad mora po številu izletnikov imponirati bratskim Srbom. Ali naj se vrši v letu 1919 delegacijsko zborovanje ali pa skuščina, to in pa kraj naj pravočasno določi Zavezino vodstvo.

Tajnikov predlog se sprejme.

Med tem se vrne deputacija, ki sporoči, da se muči poverjenik za uk in bogočastje še v Mariboru, pride pa gotovo v Ljubljano prihodnji dan. Sklene se, da se zaradi odsotnosti nekaterih članov pošlje drugi dan naslednja deputacija k poverjeništvu: L. Jelenc, E. Gangl in P. Flere. Če ne bi bil odgovor zadovoljiv, naj

skliče vodstvo Zaveze za Svečnico popoldne ob dveh protestni shod vsega učiteljstva v Mestnem domu v Ljubljani.

8. Predsednik L. Jelenc poroča o legitimacijah za vožnje po železnicah. Učiteljske zahteve po znižanju voznih listkov za železnice so bile že mnogokrat predmet raznim razpravam na naših skupščinah. Prejšnja avstrijska vlada je imela ob teh naših vlogah toliko ničevih pomislekov, da nismo nikdar prišli do uresničenja. Srbsko učiteljstvo že uživa to dobroto, zato predlaga naslednjo resolucijo: »Vodstvu Zaveze se naroča, da stori vse potrebne korake pri železniškem ministru, da izposluje za učiteljstvo legitimacije za vožnje po železnicah, kakor jih imajo državni uradniki. Učiteljstvo ne sme biti prikrajšano in zahteva povsod in v vsem iste udobnosti, kakor jih imajo državni uradniki, h katerim hočemo, da nas prištevajo.«

Resolucija se sprejme soglasno.

9. O našem tisku poroča tovariš P. Flere.

Ker so vzele debate v prejšnjih točkah dnevnega reda skoro ves razpoložljiv čas, se omeji poročevalec samo na stavljen predloge. Ti predlogi so:

1. Vsi Zavezini listi imajo svoj točen program. V njegovem smislu so: a) »Učiteljski Tovarš«, glasilo Zaveze in voditelj Zavezinega učiteljstva v vseh šolskopolijskih vprašanjih; b) »Popotnik« kot pedagoško-znanstveno glasilo, voditelj na splošno znanstvenem in specialnem pedagoškem torišču; c) »Zvonček«, mladinski list, ki prinaša slovenski mladini kar najboljše zabavno in poučno čtivo.

2. V doseg tega svojega programa se omejujejo vsi listi le na snov, ki jim jo predpisuje ta načrt.

3. Kot Zavezino glasilo informiraj »Tovarš« točno o vseh organizacijskih zadevah tako, da bo vsa obravnava in eksekutiva v organizaciji javna. Vodstvo Zaveze je obvezano, preskrbovati uredništvu vse tozadevne podatke. Vsa organizacije se tičajoč poročila naj bodo iz ekonomskih ozirov kratka.

4. Uredniki služijo le svojim listom in njihovim programom, drugače pa so popolnoma neodvisni in odgovorni le Zavezini delegaciji.

5. Urednikom ne nalagaj delegacija nikakih drugačnih poslov, da posvečajo lahko vso svojo voljo in moč uredništvu.

6. Vsak član Zaveze imej pri Zavezinih listih svobodno besedo ugovora in zagovora. Ugovor in zagovor se mora pečati le s stvarnimi razlogi in ne sme postati nikdar zaseben. Njegova vsebina sme biti: a) pri »Učit. Tovaršu« le na šolskopolijskem in organizacije se tičočem torišču; b) v »Popotniku« le znanstvena.

7. V vseh Zavezinih listih bodi ton fin in vzgojno vpliven ter ga tudi v kritikah in polemikah ne predpisuj osebnost, mäsčevalnost ali strast. Za brzdanost v pisavi so uredniki pred delegacijo osebno odgovorni.

8. Zaradi smeri po revialnosti dóbi tudi »Tovarš« revialno obliko.

9. Vsi Zavezini listi počno izhajati že s 1. prosincem 1919 v predvojnem obsegu.

10. Za sedaj Zaveza ne razširja svojega tiska.

11. Od 1. prosinca 1919. so uredniki Zavezinih listov: a) pri »Učit. Tovaršu« E. Gangl, b) pri »Popotniku« P. Flere in c) pri »Zvončku« E. Gangl.

Na predlog tovariša Režka se o vseh predlogih glasuje skupno. Predlogi se sprejmejo soglasno.

10. Pri predlogih in nasvetih upravnih odbornikov nasvetuje podpredsednik A. Gnus:

1. Nemškemu učiteljstvu na Štajerskem, kar ga je izven Jugoslavije, je izplačala avstrijsko-nemška vlada že 23. decembra za leto 1918 polovico nabavnega prispevka, druga polovica pa mu je obljubljena. Zaveza naj izposluje ta nabavni prispevek za leto 1918 tudi za nas pri Narodni vladi SHS v Ljubljani.

2. Kaj naj se zgodi sedaj pri nas s poukom v nemščini, naj se po višji šolski oblasti centralno odloči.

3. »Učiteljski Tovarš« naj prinaša kratke članke v srbohrvaščini.

4. Nove čitanke naj imajo pisano in tiskano cirilico, pa nekaj pisanih in tiskanih vaj.

5. Zaveza naj zavzame svoje stališče pri sestavi novega šolskega zakona.

K zadnji točki predlaga tovariš Flere, da naj se preskrbe odseku za reformo šolstva zakoni, ki so v veljavi na Hrvatskem in v Bosni in Hercegovini.

Ker se nihče več ne zglašja k besedi, se zahvali predsednik poročevalcem za temeljita predavanja in upravnim odborikom za stvarno razpravo, nakar zaključijo zborovanje ob 1. uri popoldne.

S tretje vodstvene seje Zaveze (dne 22. decembra 1918).

1. Dne 2. novembra 1918 bi se morala vršiti v Ljubljani izredna seja upravnega odbora Zaveze. Ker pa je bila prav tiste dni železniška zveza skrajno pomanjkljiva, zato so se izmed zunanjih članov udeležili seje samo Zavezin blagajnik in tajnik ter upravni odbornik P. Flere. Spricho nesklepnosti se seja ni vršila, pač pa se je vršilo zborovanje zastopnikov učiteljske Zaveze in Slomškove Zveze. Ves dan se je temeljito razpravljalo o 3., 4. in 5. točki dnevnega reda: o katastru učiteljstva in šolstva po vsem slovenskem ozemlju, o vprašanju okrajnih učiteljskih in deželnih šolskih nadzornikov in o reformi ljudskega šolstva. Na tej seji so bili navzoči kot zastopniki učiteljske Zaveze: L. Jelenc, Fr. Luznar, V. Rus, E. Gangl, P. Flere, J. Režek in J. Dimnik — kot zastopniki Slomškove Zveze pa: Fr. Fabinc, Avg. Pirc in Ad. Sadar. Na podlagi vsestranskih razprav se je sestavila spomenica, ki sta jo podpisala predsednika obeh učiteljskih organizacij. Drugi dan dopoldne je izročila to spomenico posebna deputacija g. Josipu Pogačniku, predsedniku Narodne vlade SHS v Ljubljani. Ta je obljubil najresnejše uvaževanje želja in nasvetov, omejenih v spomenici, ter je posebno naglašal neodložljivo potrebo preuredbe učiteljskih plač (Spomenica je dobesedno ponatisnjena v 25. številu »Učiteljskega Tovariša«).

2. Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem je na Zavezin poziv odposlala dopis, v katerem predlaga za slovenski del bivše Štajerske 8 nadzorovalnih okrajev in nominira istotoliko učiteljev za okrajne šolske nadzornike in enega za višjega šolskega nadzornika ljudskih in meščanskih šol. Tozadevni odborov sklep je bil soglasen. Prepis dopisa se je odposlal poverjeništvu za uk in bogočastje Narodne vlade SHS v Ljubljani.

3. Zavezin predsednik je odposlal vodstvu štajerske deželne zveze brzojav glede kandidature zastopnikov ljudskošolskega učiteljstva v višji šolski svet. Ta brzojavka je bila vzrok nesporazumljenju, zato so se naši glasovi prvotno cepili, kar se je pa pozneje po pojasnilu popravilo.

4. Članstvo Zaveze se je pozvalo, da naj se nemudoma loti dela pri ustanavljanju in organizaciji Narodnih obran, kar je priporočal učiteljski deputaciji predsednik Narodne vlade SHS. Večina društvenih predsednikov se je temu pozivu odzvalo ter poročalo, koliko je storilo učiteljstvo za javni red in mir ter kako deluje v Narodnih obranah. O rezultatu teh odgovorov se je poročalo na merodajno mesto.

5. Na zadnji delegacijski seji je bil sprejet predlog predsednika odseka za načrt preustrojitve šolstva, da naj se vse vprašalne pole vseh petih oddelkov v posebni brošuri ponatisne in razpošlje vsem Zavezinim društvom, ki naj tudi stroške te brošure krijejo. Odborov predsednik P. Flere je poslal Zavezi tozadevno snov z željo, da naj se to pretipka ali litografira. Snov je obširna, a še ne popolna (nereseni sta ostali dve vprašanji), zato se je vrnilo vse doposlano gradivo s pristavkom, da naj se isto izpolni, na kar se ponatisne in razpošlje.

6. Vsem Zavezinim društvom so se razposlali »Izkazi društvenih članov za l. 1919« poleg tega pa še nabiralne pole za »Popotnika«, »Učiteljskega Tovariša« in za »Zvonček« v svrhu pridobitve naročnikov izven učiteljskih vrst.

7. Naučno poverjeništvu je določilo, naj se nujno sestavi kataster vsega ljudskega in meščanskega šolstva in učiteljstva v njegovem območju. Delo se je poverilo strokovnima učiteljskima organizacijama, zato sta se obe pozvali, da njiju v to že določeni člani z delom takoj prično in kataster čimprej sestavijo. V tem izvršilnem odboru so ljubljanski tovariši: L. Jelenc in J. Tratar za Zavezo, A. Dragan in Avg. Pirc pa za Slomškovo Zvezo. Tiskovine so se že razposlale na vsa šolska vodstva s pozivom, da jih takoj izpolnijo in odpošljejo predsedniku svojega učiteljskega društva.

8. Ljubljansko poverjeništvu Narodne vlade SHS za uk in bogočastje je pozvalo obe učiteljski organizaciji, da imeno odposlance, ki se jim poveri sestava novih ljudskošolskih in meščanskošolskih čitank. Zaveza je predlagala v to enketo naslednje člane: P. Flere, E. Gangla, Drag. Humeka in F. Kleinmayrja. — Nadalje je poslalo isto poverjeništvu Zavezi dopis, v katerem jo opozarja, da je za pričetek slovenskega pouka na Koroškem nujno potrebno, da čimprej dobimo vsaj eno čitanko, zadnji čas do Velike noči, ker se takrat prične na Koroškem novo šolsko leto. Kazalo bi torej kako čitanko (za srednje razrede) s kratkim načrtom slovnice kar naglo sestaviti na podlagi dosedanjih in jo natisniti v takem številu, da bi zadoščala prvi potrebi. Habsburško-avstrijski patri-

otični sestavki bi se morali seveda že v tej izdaji nadomestiti s sestavki jugoslovanskega značaja. Sestava te knjige se poveri odboru za sestavo novih slovenskih čitank za ljudske šole.

9. Deželna učiteljska Zveza na Štajerskem je poslala Zavezi dopis, v katerem predlaga: a) Zaveza deluj pri vladi SHS na to, da čimprej skliče višji šolski svet ter ukrene potrebno, da bodo nameščeni učitelji vojak, ki so brez služb; b) Zaveza se izreče proti temu, da bi učiteljstvo opravljalo posle občinskih tajnikov, kakor je to sklenilo Krško učiteljsko društvo, zakaj dober učitelj za tak posel ne more imeti časa dovolj na razpolago; c) v enketo za sestavo ljudskošolskih čitank so bili določeni: L. Cernej, P. Flere, Lichtenwalner, A. Požegar in J. Rajšp. — Zavezin predsednik pripomni, da je javil naučnemu poverjeništvu vseh pet nasvetovanih tovarišev, vendar pa se mu zdi članstvo preveliko.

10. Kozjansko učiteljsko društvo nanašanja Zavezi predloge, ki so bili na zadnjem društvenem zborovanju soglasno sprejeti. Važnejši predlogi se glase: a) Okrajne šolske nadzornike naj voli ljudskošolsko učiteljstvo iz svojih vrst. b) Pouk v nemščini naj se na naših narodnih šolah popolnoma opusti. c) Pri Narodni vladi SHS naj se store potrebni koraki, da se čimprej skličejo uradne učiteljske konference.

11. Belokranjsko učiteljsko društvo je poročalo, da naj se store koraki glede pouka v kmetijstvu. — Ker so dobila šolska vodstva od šolskih oblastev učni načrt, kako naj se v ponavljajnih poučuje kmetijstvo, je postalo to vprašanje brezpredmetno.

12. Ob priliki proslave prvega narodnega praznika države SHS je poslal Zavezin tajnik v Belgrad vdanostno izjavo. Nato je prejel zahvalo od regenta Aleksandra in istotako od šefa dvorne pisarne.

13. Pri Zavezinem predsedniku se je zglasilo doslej 47 učiteljev in učiteljic z željo, da so pripravljene iti učiteljevat v obmejne kraje. Seznam teh prijavljenih se je oddal poverjeništvu Narodne vlade SHS za uk in bogočastje.

14. Litijsko učiteljsko društvo se je opozorilo, da naj pošlje Zavezi čimprej v četverniku imenik svojih članov za leto 1918, blagajnikoma pa morebitno zaostalo članarino društvenikov. Na ta dopis je došel odgovor, da je plačalo doslej za leto 1918 članarino 27 članov, a od nekaterih še pričakuje prigrasitve. Do Božiča se ugotovi članstvo definitivno tudi za l. 1919. V dopisu se želi, da naj se deluje za odpravo krajin in okrajnih šolskih svetov.

15. Posamezne Zavezine odseke se je opozorilo, da morajo priti pred delegacijo vsi predlogi popolnoma zreli, da so v praksi do popolnosti tudi takoj izvedljivi.

16. Hrvatski učiteljski Zvezi se je odposlala prošnja, da naj izposluje pri hrvatski vladi prost izvoz masti za naše učiteljske aprovizacije.

17. Dopisi se niso mogli odposlati dalmatinski učiteljski Zvezi v Split in Narodni Prosvjeti v Pazinu zastran njiju pridružitve k naši Zavezi in tudi ne Slovenskemu učiteljskemu društvu za Istro za posredovanje pri zadnje imenovanem društvu, ker ni železniške zveze zaradi okupiranja teh krajev po Italijanih. Kadar bomo zopet svobodni, takrat se odpošljejo ti dopisi na imenovane kraje.

18. Dne 8. decembra 1918 se je ustanovilo v Celovcu slovensko učiteljsko društvo za Koroško. Novoizvoljeni društveni predsednik Fran Aichholzer, okrajni šolski nadzornik za Rož, je stavil predlog, da naj pristopi društvo k Zavezi. Predlog je bil s ploskanjem soglasno sprejet. Novo društvo šteje že 40 članov, do delegacijskega zborovanja pa se lahko dvigne njegovo število nad 100. Navzoči predsednik Zaveze je vzel ta sklep na znanje s pristržno radostjo ter je dal mlademu društvu na življenjsko pot vse polno praktičnih nasvetov.

19. Z novim letom 1919 posluje Zaveza zopet direktno samo z včlanjenimi okrajnimi učiteljskimi organizacijami, z deželnimi Zvezami pa le v toliko, kolikor je do njih razdružitve neobhodno potrebno.

20. Na neko vprašanje, kaj se bo zgodilo z vojnimi posojili, se je na najmerodajnejših mestih dobil odgovor, da se bo izkušalo vojna posojila zadovoljivo rešiti, prav tako pa se bodo morala rešiti v novi državi vsa druga pereča denarna in imovinska vprašanja.

Za Učiteljski konvikt. Učiteljski družba pri »Rimljanu« v Ljubljani K 14.60. Tov. Alojzij Kecelj 2 K. Hvala!

Slovenska Šolska Matica. Glasom sklepa zadnjega občnega zbora znaša za l. 1919 članarina po 8 K. Tisti, ki so za tekoče leto poslali le po 4 K, morajo doplačati še 4 K.

Društvene vesti.

+ Savinjsko učiteljsko društvo. Združen je troimenski naš narod in svoboden je v lastni svoji državi! In tudi ti, učitelj jugoslovanski, prost si! Živel boš i delal boš za narod svoj. Živela Jugoslavija in z njo šola narodova! To je bil naš vzklik po 4 in pol letnem razstanku! Pozdravljena, bratska nam društva! Doko nas ni bilo med vami. A danes in v bodoče smo z vami na delu za prosveto naroda in povzdigo šolstva.

Bič naših bivših oblastnikov je zrušil življenje Sav. učiteljskega društva, ki je imelo svoje zadnje zborovanje o priliki štiri-idesetletnice na usodni dan 28. junija 1914. Pesem narodna je zaključila takrat naše slavlje. Voščili smo si, naj pesem bratstva in prijateljstva spremlja bodočnost našega društva.

Pa prišle so solze! — Lile so v potokih in pomešane s krvjo so preplavile svet. Svetovna vojna, naj te rod zemljana ne doživlji nikdar več!

Vse društveno delovanje nam je bilo ustavljeno in življenje težko. Predsednika in društvene člane so preganjali, nekatere zaprli. Zakaj? Tega nismo vedeli. Se sivolasemu starcu blagopok. nadučitelju Vi-Gomsija, ki sta ob zadnjem sestanku še pesnili z nami, ni bilo prizanešeno. Bil je mož čiste duše, in zgrudila ga je storjena mu krivica. Slava mu!

Odhajali so naši na krvave poljane. Mlada naša tovariša Fr. Catarja in Draga Gomsija, ki sta ob zdnjem sestanku še pevala z nami, je zrušil vojni vihar. Življenje narodnih učiteljev je bilo darovano in blagoslovljeno domovini! Slava njih spominu!

Dolga je bila doba našega razstanka in trpka je bila! Društveni predsednik tov. Jakše je zahteval oblastvene preiskave in dokazov, zakaj se društvu zabranjuje delo. Tudi Zaveza je posredovala in naši narodni prvoboritelji tudi! Zaman! Listine za zopetno oživiljenje društva so romale in iskale pravice pri oblastvih. Bilo je ni! Sklenili smo razpust društva in ustanovo drugega z novim imenom. Pa prišla je svoboda! Dan naš je zazoril prej, nego smo ga pričakovali sami. Dne 19. grudnia je prosto zborovalo staro Sav. učitelj. društvo.

Radostni smo se sestali, svobodni Jugoslovani! Ponosen je bil pozdrav predsednikov; iskren je bil do znancev starih, prijateljski novim članom! Bil je prečitan zapisnik, ki vsebuje zgodovino društva od časa »društvene mobilizacije« do dneva svobode. Podana so bila blagajniška poročila, računski pregledani in tov. blagajniku izražena zahvala.

Na predlog ravnatelja Lorberja je bil soglasno voljen stari odbor. Bilo je rešenih več stanovskih zadev in po posvetovanju sprejet predlog tov. Flere, o zadevi volitev v višji šol. svet. Predlog je bil poslan Zavezi.

Predsednik je zaključil zborovanje z obljubo, da se skoro snidem. Vabimo k prihodnjemu zborovanju vse, zlasti one tovarišice, ki so društvene tujke. Čas je, da se udomač! Tudi mera dolžnosti bodi vsem enaka!

Ob Novem letu kličemo vsem tovarišem: Iskren vam bratski pozdrav, jasno vam leto bodoče v ujedineni domovini. Tajnica.

+ Učiteljsko društvo za radovljski okraj ima svoj sestanek v četrtek, t. j. 16. januarja t. l., ob 3. uri pop. v šolskem poslopiju v Lescah. — Odbor.

+ Pedagoško društvo v Krškem bo priredilo v mesecu januarju in februarju tri zborovanja, in sicer v Krškem, v Trzinu in v St. Jerneju. To zato, da se bo zborovanje in predavanje lahko udeležil vsakdo izmed članov, ki jih je doslej že lepo število 86! Prvo zborovanje bo v nedeljo, dne 26. t. m., ob 10. uri dopoldne v risalni dvorani meščanske šole v Krškem. Predavala bosta tovariša Engelbert Gangl in Ivan Nagerl o naših nalogah v bodočih dneh. Ta sestanek je namenjen šolan v Krškem, Leskovcu, Vel. Podlogu, Cerkljah, Bušci vasi, Sv. Križu, Čatežu, Vel. Dolini, Raki, Bučki, Studencu, Beštanju, Radečah, ki so v najbližji okolici Krškega. Veselilo nas bo tudi, če nas obiščejo tovariši in tovarišice iz sosednjih šol nekdanje Štajerske.

Tovariši in tovarišice! Pridite vsi! Pristopajte k društvu, da kmalu dočakamo trenutka, ko bomo popolnoma eno! Najpresrečnejše čestitke k novoletnemu darilu — regulaciji! Bilo Vam novo leto srečno! Jugoslovanski pozdrav!

Za odbor:

Drag. Humek, t. č. predsednik.

Leop. Levstik, t. č. tajnik.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj je imelo na Kraljevo t. l. prav dobro obiskan občni zbor. Ker je bil to prvi društveni sestanek po ujedinenju SHS, se je tem

povodom poslala regentu Aleksandru vdanostna brzojavka.

Za leto 1919 se je konstatiralo 76 članov, ki imajo plačevati članarino 24 K. Pri tem se oni nenavzoči dosednji člani, ki so članarino za leto 1918 še na dolgu, niso upoštevali. Ti in še par onih tovarišev in tovarišic celjskega okraja, ki do zdaj sploh niso bili člani, naj blagovolijo prijaviti svoj pristop in naj članarino nakažejo blagajničarki. Vse učiteljstvo vsega okraja brez izjeme bodi včlanjeno v društvo! To nam bodi geslo v novi dobi! Društveni računi izkazujejo 2812 K 60 v prejemkov, 1169 K 69 v izdatkih, potemtakem 1642 K 91 v preostanku, ki je naložen kot društveni sklad.

Tretja zbirka za Zvezin sklad se še ni mogla zaključiti, ker so nekateri dali še premalo, nekateri pa še nič. Upam, da se ne bo nihče izkusil izmuzniti. Saj potem se v ta namen menda ne bo več pobiralo. Zaostanki naj se vpošljejo do začetka februarja, in sicer podpisanimu, ker potem se zbirka zaključi in izkaz priobči.

V odbor za tekoče leto so bili izvoljeni: Anton Sivka, St. Jur, predsednik; Anton Petriček, Zalec, podpredsednik; Franc Zagar, Celje, tajnikom; gospa Ida Wudlerjeva, Liboje kot blagajničarka; Vekoslav Gobec, Celje, knjižničar; Ciril Pregelj, Ljubecna, pevovodja; Ludvig Cernej, Griže, odbornik in gospa Josipina Ekslova, Vojnik, pa kot odbornica.

Kot poverjenik Šolske Matice za Celje (okraj) se določi Vekoslav Gobec, Celje.

Soglasno je bila sprejeta nastopna protestna izjava: društvo ogorčeno protestira zoper službeno premeščenje nadučitelja pri Sv. Vidu pri Planini na nadučiteljsko mesto v Vojniku, katero premeščenje je c. kr. dežel. šol. svet štaj. še neposredno pred razpadom avstrijske države izvršil na podlagi zloglasnega, v prvi vrsti proti Slovencem naperjenega deželnega zakona z dne 25. februarja 1888, a pri tem se ta zakon kršil, samo da je prišel na vojniško šolo za nadučitelja zgoraj navedeni, ki je prej služboval kot učitelj na tej šoli in se odlikoval v narodnem odprdnstvu. Društvo pričakuje, da Višji šolski svet to nezakonito imenovanje razveljavi ter nadučiteljsko službo na vojniški šoli namesti konkurenčnim potom.

Franc Brinar, bivši predsednik.

+ Slovenjegraško učiteljsko društvo je imelo dne 6. prosinca svoje zborovanje v Slovenjgradcu. Vkljub skrajno slabemu vremenu so manjkali samo 4 tovariši, kar pač dokazuje, da so taka zborovanja krvavo potrebna. Kot nove ude smo pozdravili tovarišico Cociancigovo iz St. Janža pri Dravogradu, nadalje od vojakov došle tov. Mlinška, šol. vodje v Šminklavžu, Kaffonja, nadučitelja v St. Ilju pod Turjakom, in Šerbeca iz St. Janža (zadnja dva nista bila pri zborovanju). Tako šteje naše društvo sedaj 22 članov. Razen enega tovariša, ki je tako zakrknjen, da noče uvideti, da je predvsem naše bodoče zadovoljivo gmotno stanje vzklilo le iz naše organizacije in da smo si priborili le potem nje vse, kar imamo — smo vsi organizirani. Vsi navzoči smo najostreje obsojali tega tovariša in upajmo, da se bo vendar enkrat skesal in se pridružil naši toli važni organizaciji. Rešile so se nato razne važne domače zadeve. Tov. ravnatelj Vrečko je poročal in dajal pojasnila o delegacijskem zborovanju Zaveze, kolikor je bilo še potrebno in niso razne zadeve izgubile pomena zaradi nam vsem koristnega političnega preobrata. Po daljšem cinganju semintja se je nato izvolil sledeči odbor: predsednik ravnatelj v pok. Franc Vrečko v Slov. Gradcu, namestnikom nadučitelj Šmid v Podgorju, tajnica Scheligo Irma v Šmartnem, blagajnica Šmidova Matilda v Podgorju. — Prihodnje zborovanje se vrši dne 2. svečna ob 1. uri popoldne v Slov. Gradcu. Pridite brez izjeme vsi člani!

Kronika.

= Višji šolski svet. S 1. januarjem l. 1919 je začel poslovati za vse ozemlje Narodne vlade SHS v Ljubljani oddelek za uk in bogočastje — v smislu navedbe št. 111 z dne 21. novembra 1918 celokupne vlade SHS v Ljubljani ustanovljeni višji šolski svet, ki prevzame vse posle nekdanjih deželnih šolskih svetov.

= Vojno posojilo — izglbljeno? Marsikdo si dela velike skrbi zaradi vojnega posojila, ki je bilo pri nas večinoma izsiljeno. Stvar se mora na vsak način obravnavati na mirovni konferenci. Srbija ima pravico do velike vojne odškodnine in kot vladarica Jugoslavije gotovo ne bo pozabila zahtevati povrnitev vojnega posojila za svoje pokrajine, ki so pripadale Avstriji. Pritisk avstrijske vlade zlasti na učiteljstvo in naše denarne zavode je bil grozovit, in gorje tistemu, ki bi se bil u-

piral. Vprašanje, ki sodi tudi pred mirovno konferenco — je ureditev naših obveznosti pri graških in dunajskih zavarovalnicah. Tudi to narodno imetje ne sme biti izgubljeno.

= Stoletnico Vodnikove smrti so po vseh šolah Slovenije praznovali dne 8. t. m. s primernimi internimi slavnostmi. Učitelji, učiteljice in profesorji so govorili mladini o Vodnikovem kulturnem delovanju, mladina je deklamovala Vodnikove pesnitve ter prepevala domoljubne pesmi. Duh nove, mlade, ponosne Ilirije-Jugoslavije preveva in dviga mlada srca.

= Koroška prostovoljna legija. Vsi učiteljski zadnji letniki so se prijavili k legiji koroških prostovoljcev. Izjavili so, da ne marajo zaradi tega nobenih olajšav pri študijah. Vse hočejo nadomestiti, ko se vrnejo. Naj naše bodoče tovariše spremlja in dovede nazaj sreča junaška! V Koroški legiji prostovoljcev je tudi več učiteljev. Bog z njimi!

= Znamenit govor iz l. 1914. Nova srbska vlada, ki ji je predsedoval Pasić, je podala koncem l. 1914 v skupščini sledečo izjavo: »Vlada, ki ima čast se Vam predstaviti, je sestavljena v svrhu, da do konca te velike krize manifestira edinstvo volje sil in prizadevanj vseh strank naše dežele. Ona je prepričana o zaupanju skupščine, da zastavi vse svoje sile v službo velike stvari naroda srbskega in družine srbo-hrvatsko-slovenske. Vlada smatra za svojo prvo dolžnost, da se v globokem spoštovanju prikloni pred junaškimi žrtvami, prostovoljno doprinešenimi na oltarju domovine. Vlada izreka srbski vojski in slehernemu vojaku, od komandantov do preprostih vojakov izraz svojega zarpanja, svojega občudovanja in svoje hvaležnosti za njihove napore in njihove žrtve za domovino. Naša majhna in mlada vojska se je, ohranivši si dober sloves, ki si ga je pridobila v preteklih letih, vredno postavila v bok slavni armadi velikih narodov, naših zaveznikov, ki se z nami vred borijo za stvar pravice in svobode. **Sele ob koncu usodepolnih dni vojne bo ocenjeno naše zgodovinsko delo.** — Vlada je prepričana, da je celokupni narod srbski odločen, da do zvršetka te svete vojne brani svoje ognjišče in svojo svobodo, zakaj edina dolžnost je, da zagotovi ugoden izid tej veliki, veliki vojni, ki se je že v začetku razvila v boj emancipacije in združitve vseh naših bratov Srbov, Hrvatov in Slovencev, oplenjenih svobode. Krasi uspehi ki bo ovenčal to vojno, bo bogato oškodoval velike žrtve sedanje srbske generacije. — **V tem boju narod srbski nima izbirati, zakaj med življenjem in smrtjo ni izbere.** Narod je primoran do boja ter ga bo bojeval z isto neizprosno energijo, kakor eno stoletje poprej za osvoboditev Kosova. Vlada se bo potrudila biti verna reprezentantinja te odločne narodne volje ter bo zvesta svojim močnim in junaškim zaveznikom, z zaupanjem pričakovala ure zmage. Vlada bo zvesta si nadlog in težav, ki so prišle med vojsko, nad velik del naroda, storila vse, kar morejo storiti človeške sile, da zboljša sedanjí položaj, ter bo hitro in energično odredila vse potrebno za oskrbo vojske in sanitarno službo armade, zakaj skratka, v to svrhu ni bila nobena žrtev opuščena. V sporazumu z Vami, g. poslanci, bo vlada storila vse potrebne odredbe, da se narodu po vojni pomaga ter se vzpostavijo njegove sile. Se. daj pa, ko se nahaja sovražnik še na naših tleh, kliče vlada: »Naprej, z božjo pomočjo na sovražnika v boju proti njemu!« Vsi poslanci in vsi navzoči so ponovili poslednje besede izjave, ki je bila opetovano prekinjena z entuzijastičnimi klici odobravanja. (Op. uredn.: Ta govor smo l. 1914 izpisali iz zunanjih listov in ga shranili, da ga priobčimo sedaj, ko je napočila naša ura).

= Znamenito pismo je prejel naš urednik od g. Ivana Bonača, finančnega računskega revidenta v Ljubljani, z dne 6. t. m. Pismo se glasi: »Dovolite mi, g. urednik, da Vam povodim sijajne zmage, ki jo je ravnokar doseglo slovensko učiteljstvo v svoji dolgoletni borbi za — kruh, najskrenejše čestitam. Odkar smo se Slovenci po zaslugi velikih, prosvitljenih narodov otreli tujega jarma, me noben dogodek ni navdal s takim odkritim, neskaljenim veseljem, kot ta Vaša zmaga. In to v dvojnem oziru. — Prvič mi je ta Vaša zmaga porok, da so vsi vodilni krogi našega naroda res trdno odločeni brezpogojno slediti vodstvu preizkušene bratskega srbskega naroda. Ko se je proglasilo ujedinenje naroda SHS, se nisem mogel iznebiti tajne bojazni, ali ne bodo vkljub temu vsaj nekateri naši politiki hoteli hoditi svoja pota. Sedaj vidim, da je bila moja bojazen neupravičena. Miglaj iz Beograda je zadostoval, da je Narodna vlada soglasno ugodila zahtevam slovenskega učiteljstva glede regulacije plač. Če je moglo moje brezmejno spoštovanje do srbskega naroda še

kaj povečati, je bil gotovo ta čin srbske vlade. Spominjam se še predobro članov, ki sta jih še za avstrijske strahovlade priobčila Vaš cenj. list in »Slov. Narod« o srbskem šolstvu. Strmél sem tedaj čital, s kako ljubeznijo je v mirnem času preprosti, kmetiški narod srbski skrbel za svojo ljudsko šolo. Zatorej sem popolnoma prepričan, da je srbska vlada res izrekla svojo željo, da se čim prej in izdatneje pomaga učiteljstvu. In da je ta želja bila ukaz naši Narodni vladi, me navdaja z največjim zaupanjem v bodočnost. — Vaša zmaga pa je obenem tudi triumf nad skoraj stoletnimi krivicami, ki jim je bil učiteljski stan pri nas izpostavljen. Gabi se človeku, če pomisli, kako preganjan in preziran je bil učitelj zlasti na Kranjskem. Govorila so dejanja, ki bi nikjer drugje ne bila možna. Najbolje je, če o tem sedaj dalje ne razpravljam, ker mi že pri samem spominu na vse te nešete krivice zavre kri. — Sem državni uradnik in se torej prištevam krogom, ki dosedaj malo ali nič niso razumevali teženj učiteljskega stanu. Prepričan sem, da se bo to hladno razmerje baš zaradi enačenja plač obeh stanov izboljšalo. V svojo sramoto priznam, da sem tudi jaz svoj čas omaloževal učiteljski stan. To moje mišljenje pa se je izpremenilo v globoko spoštovanje do tega stanu, čim sta mi jela pohajati sinova ljudsko šolo. Umevno je, da me je kot izobraženca jako zanimalo, kako bosta napredovala fanta v šoli, ki naj jima zgradi temelj vsej poznejši izobrazbi. Tedaj sem imel priložnost, da svoje oči se prepričati o neizmeren važnem kulturnem delu ljudskega učitelja. Koliko znoja in brezmejne potrpežljivosti je treba, preden vzgoji za srednje šole sposoben material. Po petdeset, šestdeset in še več učencev ima v šoli. Kolikor glav, toliko različnih temperamentov in talentov. Komaj bi bilo, da bi vsakemu posebe posvetil par ur na dan. Koncem šolskega leta pa je vendar treba pokazati, da so se učenci pri njem kaj naučili. — Glavni stebel vsake napredne države je učiteljstvo. Brez dobre ljudskošolske izobrazbe in vzgoje si misliti ne morem naprednega kmeta, izurjenega obrtnika in trgovca, dobrega uradnika, temeljitega učenjaka. Blagor narodu, ki mu vzgaja deco dobro, vestno in, kar je glavna, značajno učiteljstvo. Kako sijajno, možato vlogo je igral v svetovni vojni češki narod in po čigavi zaslugi? Pred vsem po zaslugi ljudskošolskega učiteljstva, ki ga niso mučili in do nezvesti dušili lastni bornirani in izdajalski rojaki, kot se je to godilo, žal, pri nas. Slovenci so po naravi jako nadarjeni narod, in prav nič ne dvomim, da se bodo v doglednem času lahko povzpeli do tiste kulturne višine, ki so jo dosegli Čehi, če se bo šolstvo, zlasti ljudsko šolstvo, svobodno moglo razviti. — »Boj za kruh« — tako pišete v zadnji številki svojega cenjenega lista — »je dobojevan«. Brezmejne kulturne važnosti je ta Vaša zmaga. Se pa bo treba nadaljnega boja, boja za popolno neodvisnost ljudske šole od vseh strankarskih vplivov, boja predvsem za najlepši smoter, ki ga morete vi pionirji kulture in napredka doseči, boja za pravico, da boste smeli vzgajati odkrite, značajne državljane. Da bo tudi v tem boju zmaga na Vaši strani, v to pomози Bog! — Zaključujem z izrazom globokega spoštovanja do Vas, cenjeni g. urednik, in vseh Vaših vrlih stanovskih tovarišev ter izročam povodom sijajne zmage slovenskega učiteljstva, h kateri Vam še enkrat iskreno čestitam, v roke g. vodje Ivana Petriča 30 K za rezervni sklad Vaše Zaveze. — Verba movent, exempla trahunt. Da vidimo, če je res ... Gospodu revidentu Bonaču pa srčna hvala na lepih besedah in plemenitem dejanju!

= Sestava višjega šolskega sveta. Poročajo nam z uradne strani: Članom višjega šolskega sveta, ki v smislu IV. poglavja naredbe celokupne vlade o prehodni upravi v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani z dne 14. novembra 1918, številka 111 Ur. l., prevzame posle dosedanjih deželnih šolskih svetov, so bili imenovani, oziroma izvoljeni: Anton Sušnik, profesor na l. državni gimnaziji v Ljubljani, predsednik; dr. Franc Ilesič, profesor na realni gimnaziji v Ljubljani, predsednikov namestnik; dr. Franc Skaberné, bivši ministerialni tajnik, poročevalec za upravne in gospodarske šolske zadeve; dr. Stanko Majcen, vladni koncipist, namestnik poročevalcev; dr. Janko Bezjak, dr. Mihael Opeka, dr. Leopold Poljanec in dr. Ivan Grafenauer, višji šolski nadzorniki; Jožef Majcen, stolni dekan v Mariboru; Ignacij Nadrah, stolni kanonik v Ljubljani; prof. dr. Gregor Pečjak, veroučitelj v Ljubljani, in dr. Josip Srebrnič, profesor bogoslovja v Gorici, namestnika; dr. Simon Dolar, gimnazijski profesor v Kranju; dr. Stanislav Bevk, ravnatelj državne realne gimnazije v Ljubljani, na-

menstnik; dr. Anton Breznik, profesor na škofovski zasebni gimnaziji v St. Vidu pri Ljubljani; Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani; Ljudevit Cernej, nadučitelj v Grižah; in Engelbert Gangl, državni vadniški učitelj v Trstu, ter Anton Onus, nadučitelj v Dolu, namestnika. Ime zastopnika staršev, ki ga bo volil občinski svet ljubljanski, se objavi po volitvi. Za prof. dr. Breznika bo voljen nov namestnik, ker je bil izvoljen prof. Anton Sušnik imenovan za predsednika. — V tem seznamu tudi še ni zastopnika poverjenišva za socialno skrbstvo. Kakor čujemo, ja za zastopnika imenovanega poverjenišva določen Albin Prepeluh (Abditus). — Pri volitvi zastopnikov učiteljstva in njiju namestnikov so dobili glasov: L. Jelenc 959, Gangl (namestnik) 957, Cernej 542, Onus (namestnik) 544, Strukelj Ivan 461, Sadar Adolf (namestnik) 441. Zadnja dva tovariša sta ostala torej v manjšini. Neveljavnih glasov je bilo 22, razcepljenih 99. Volitve se ni udeležilo vse učiteljstvo na Koroškem ter v onem ozemlju, ki je zasedeno od Italijanov (večina Notranjske in Primorske); izgubili smo torej gotovo 500 glasov.

= Celibat učiteljic na Češkem. Učiteljice v Českoslovaški republiki se smejo možiti. Naučno ministrstvo je dosedanje tozadevno prepoved preklicalo.

= Srbi so sprejeli gregorijanski koledar. Iz Beograda poročajo: Vsi merodajni krogi, cerkveni in vladni, so se zedinili, da se uvede gregorijanski koledar. Zaradi pravoslavskih božičnih praznikov, ki bi odpadli, če bi koledar uvedli že z Novim letom, se je določilo, da bo 27. januar po gregorijanskem in 14. januar po pravoslavnem koledarju zadnji dan razlike med obema koledarjema. To je dan sv. Save. Pravoslavni bodo tedaj 14. januarja preskočili na 28. januarja.

= O prvi seji centralnega ministrstva. Uradne »Narodne Novine« v Zagrebu priobčujejo poročilo o prvi seji državnega ministrstva z dne 22. decembra prelet. Poglej že znanih točk je iz poročila posneti, da je ministrski svet pooblastil tri člane vlade, naj pregledajo ustavo kraljevine Srbije in izločijo iz nje vse določbe, ki bi po obliki ali vsebini ne mogle preiti v ustavo, začasno veljavno za celokupno državo SHS. Čim bodo ti ministri svoje delo končali, bo ustava kraljevine Srbije proglašena začasno za ves teritorij države SHS.

= Sila in smrt. V Zagreb je prispel pesnik Rikard Katalinić-Jeretov, ki so ga Italijani izgnali iz Zadra. Italijanski poveljnik mu je izjavil, da se sme vrniti v Zader, šele ko bo mirovna konferenca odločila, komu pripade Zader, da li Italijanom ali Jugoslovanom. — Na pravoslavni božič je zadela v Zagrebu kap vpokoje-nega velikega župana in srbskega književnika Bude Budisavljevića, ki je na to po kratkem trpljenju izdihnil.

Darujte za Koroške slovenske šole slovenskih knjig!

Na Koroškem začnajo z delovanjem slovenske ljudske šole. A to delovanje je nemogoče, ker nimajo na razpolago nobenih slovenskih učnih knjig. Nujno pozivljamo vsa šolska vodstva in vse privatne osebe, naj pregledajo svoje zaloge in knjižnice ter naj odberejo za koroške slovenske šole, karkoli dobe pripravljenih in porabljenih knjig. Vsaka slovenska učna knjiga se sprejme s hvaležnostjo. Dobro so tudi stare knjige, Abecedniki, Berila, Čitanke. Pomagajmo koroškim bratom in sestram! Knjige pošljite takoj na naslov: Pavel Košir, okr. šolski nadzornik in komisar, Velikovec; oziroma: Rudolf Mencin, okr. šolski nadzornik in komisar, Borovlje. — Hitite s pošiljanjem, da omogočite vsaj deloma reden pouk v slovenskih šolah na Koroškem!

Na delo za treznost naroda!

Dolžnost učiteljstva je, da deluje med narodom z vsemi silami za pobijanje brezmejnega uživanja alkohola, ki je glavni vir sirovosti, podivjanosti in moralnega propadanja našega naroda! Svarite mladino pred uživanjem strupa, čuvajte jo pred strašnimi vplivi razbrzdanih in gnusobe pijanstva! Učite in vneajte z besedo, še bolj pa s svojim živim zgledom, da nas ne zamori kuga blaznega razmetanja narodovega imetja! Na delo vsi kot en mož!

Iz Jugoslavije.

— Goriškemu učiteljstvu! Goriško učiteljstvo, ki živi sedaj v prognanstvu, dobi vse svoje prejemke izplačane do vinarja. Tudi zastanki se mu povrnejo, čim nastopijo normalne razmere. Opozorjamo na naredbo g. poverjenika za uk in bogocastje, priobčeno v 28. šte. našega lista z dne 13. decembra lanskega leta!

— Iz mestnega šolskega sveta ljubljanskega. O zadnji redni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila dne 19. decembra 1918, smo prejeli nastopno poročilo: Predsednik se spomni v vznesenih besedah Jugoslavije in zakliče slava kralju Petru I. in regentu Aleksandru. Isti se spomni v toplih besedah v zadnjem času umrlega zaslužnega učiteljstva: stalnih učiteljev Antona Ranzingerja in Matije Jančiča in stalne učiteljice Agneze Zupanove. Obema poročiloma so zborniki stoje pritrjevali, kar se zabeleži v zapisniku. Zapisnik zadnje seje z dne 14. septembra 1918 se odobri brez ugovora. Pripoznajo se petletnice: nadučitelju Francu Crnagogu sesto, učiteljici Emi Zerjavovi četrto in kateheto Pavlu Zajcu prva. Poročilo o prošnjah za dovolitev daljših dopustov mestnemu učiteljstvu se odobri. Pri podeljevanju zacasnih učnih mest na deških šolah je načelno pripoznati predpavico moskim prosilec. Brezplačnim suplentkam na bivši deški in dekliški mestni nemški šoli je izposlovati običajno suplentsko remuneracijo s pripadkom. Na znanje se vzame, da je zaradi odredbe poverjenišva za uk in bogocastje prenenalo posebno okrajno solsko nadzorstvo za nemške ljudske in meščanske šole v Ljubljani in da se je poverilo to nadzorstvo okrajnemu nadzorniku za slovenske ljudske in meščanske šole v Ljubljani. Mestna nemška deška šola in pa mestna nemška dekliška ljudska šola sta uvedli slovenski poučni jezik in sta s tem prenehali biti nemški. Isto se je zgodilo z notranjo trirazredno meščansko šolo urulinsko. Zasebna deška in dekliška šišenska štirirazrednica nemškega šolskega društva z Novim letom zaradi prepiche frekvence otrok pristne nemške narodnosti preneha. Dečke te šole ima sprejeti zasebna deška štirirazrednica nemškega šolskega društva, ki se iz istega razloga reducira na trirazrednico, deklice pa zasebna dekliška osmerazrednica ljubljanskega šolskega kuratorija, ki se reducira na štirirazrednico. Na obeh zadnje omenjenih šolah se uvede obvezni pouk državnega jezika od tretjega razreda pričenši v oni izmeri, v kateri se je po dosedanjih učnih načrtih obvezno poučevala nemščina od tretjega razreda pričenši na slovenskih šolah. Prejšnja mestna nemška deška šola se odslej imenuje V. mestna deška ljudska šola, prejšnja mestna slovenska dekliška šola pri Sv. Jakobu bodi I. mestna dekliška šola, že pred leti v načelu odobrena slovenska dekliška šola na Ledini pa II. mestna dekliška šola. Razpravlja se o bodočem pouku v nemščini in se predlože višjemu šolskemu svetu tozadevni predlogi. Mestni šolski svet pozdravlja nasvet glede uvedbe učiteljskih tečajev za srbo-hrvaščino, ki se mu vidiho nujno potrebni, in zavzame svoje načelno stališče k realiziranju omenjenih tečajev, o čemer je poročati višjemu šolskemu svetu. Izveči je pisмено zahvalo tvrdki K. Pollakovci, bivšemu deželnemu odboru, mestni občini ljubljanski in Narodni vladi SHS, oddelek za socialno skrb, ki so z veldušnimi denarnimi prispevki pripomogli, da se je tako uspešno realizirala dobrodelna akcija dobave obutvi ubožnim prvoobhajancem in prvoobhajankam mestnih ljudskih in meščanskih šol v preteklem šolskem letu 1917/18 in pa dobrodelna akcija dobave brezplačne obutvi ubožni šolski mladini teh šol vobče v tekočem šolskem letu 1918/19. Na znanje se vzame poročilo o nameravani preuredbi obstoječih ljudskih šol v ljudske in meščanske šole. Druga mestna deška in prva mestna dekliška šola se imata pretvoriti v petrazredni ljudski in trirazredni meščanski šoli. Izvrše naj se potrebne predpriprave in poročati je o tozadevnih nasvetih pristojnim oblastem. Končno se stavi več internih vprašanj in poda nekaj internih predlogov, ki se uradno pojasne, oziroma imajo priporočiti na pristojnem mestu. Potem zaključí predsednik sejo, zahvalivši zbornike na udeležbi.

— Nemške ljudske in meščanske šole v Ljubljani. Glasom naredbe poverjenišva za uk in bogocastje z dne 20. novembra 1918, šte. 8608, so se po predlogih mestnega šolskega sveta izvršile tele reforme: 1. Mestna nemška in mestna dekliška ljudska šola sta se izpremenili v dva čisto slovenska zavoda. Dekliška šola ima ossem prvotnih slovenskih razredov in osem slovenskih vzporednic ter se odslej imenuje III. mestna dekliška ljudska šola. (Prva je ona pri Sv. Jakobu, druga je projektirana na Ledini). Deška šola šteje ravno tako 5 prvotnih slovenskih razredov in dve vzporednici ter se odslej imenuje V. mestna deška ljudska šola. — 2. Zasebna nemška deška in dekliška štirirazrednica nemškega šolskega društva v Šiški se je razpustila. — 3. Zasebna nemška dekliška osmerazrednica ljubljanskega šolskega kuratorija se je reducirala v štirirazrednico, zasebna nemška deška štirirazrednica nemškega šolskega društva v Ljubljani pa

v trirazrednico, in sicer obe toliko časa, dokler ne izkažeta tolikega števila šolobiskujočih otrok pristne nemške narodnosti, da bi bili upravičeni do nadaljnjih višjih razredov. — 4. Na zasebni notranji trirazredni meščanski šoli pri Uršulinkah se je (že s 25. novembrom 1918) uvedel slovenski učni jezik. — 5. Slovenski državni jezik se je uvedel kot obligatni predmet na manjšinskih šolah, in sicer v taki izmeri, v kakršni so bile odmerjene v dosedanjih učnih načrtih ure nemškemu pouku na slovenskih šolah.

— **Osebnosti vestil.** Višji šolski svet SHS v Ljubljani je odstavil od službe Pavlo Schitnikovo, stalno učiteljico v Brežicah. — Višji šolski svet SHS v Ljubljani je odstavil z dnem 3. januarja t. l. od službe Zmereschka Franca, nadučitelja v Št. St. in Ano Steskovo, stalno učiteljico v Št. St. — Višji šolski svet SHS v Ljubljani je odstavil od službe naslednje učitelje mestne nemške ljudske šole v Slovenjgradcu: nadučitelja Franca Waldhausa, stalnega učitelja Siegfrieda Ressa, stalno učiteljico Emilijo Tecthovo in stalno učiteljico ročnih del Filomeno Karmarschevo. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogočastje, je dodelila v začasno službovanje kot šolske voditeljice v Rožku na Koroškem Vinka Stoparja in v Malošah Miroslava Klanjščka. Kot začasnega nadučitelja v Podgorjah v Rožu je nastavljal Josipa Poberaja. Za začasnega učitelja v Ločah na Koroškem je bil imenovan Fran Erjavec. Za začasne učiteljice je imenovala: Marijo Torellijevo v Rožku, Leopoldino Jegličovo v Podgorju v Rožu, Marijo Knapičovo pri Mariji na Zilji, Antonijo Juglovo v Št. Lenartu pri Sedmih studencih (v Ziljski dolini) in Maro Ušeničnikovo na Brnci, vse na Koroškem. Odstavila je Antona Piauniga od vodstva šole v Malošah. Dalje je odstavljal: nadučitelja Antona Tiefenbacherja v Rožku, šolskega vodjo Avgusta Bürgerja v Ločah, učitelje Rudolfa Schwarza v Podgorjah v Rožu, Johanna Adlbrechta v Ločah in Franca Bärenthalerja v Št. Lenartu pri Sedmih studencih. Odstavljene so bile tudi učiteljice Frida Farkasova v Rožku, Berta Maichenova pri Mariji Zilji, Josefina Rossova v Malošah in Ana Kainbacherjeva na Brnci. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogočastje, je odstavljal od službe dr. Karla Köchla, okrajnega šolskega nadzornika za Maribor, ter poverila njegove posle Ivanu Dreflaku, okrajnemu šolskemu nadzorniku v Mariboru. — Višji šolski svet SHS v Ljubljani nastavlja začasno kot otroško vrtnarico v otroškem vrtcu v Guštanju pri Prevaljah Eno Kosijevo. — Višji šolski svet SHS v Ljubljani je iz službenih razlogov premestil stalno učiteljico Viljemino Burianovo iz Brežic k Sv. Antonu (okraj Sevnica).

— **Tragična smrt.** Iz Celja nam pišejo: Dne 23. grudnia 1918 ob pol 7. zvečer je smrtno ponesrečil na tukajšnjem kolidoru Karel Planer, učitelj iz Rečice ob Savinji. Z nenavadno hitrostjo se je pripeljal osebni vlak v postajo ter zahteval sedem žrtev. Tov. Planer je bil namenjen v Maribor, da preživi božične počitnice pri svoji materi. Bil je ves čas vojnega vojak, a ohranil se je zdrav in čil Jugoslaviji — sedaj pa je zahtevala kruta usoda mlado življenje. — Blag mu spomin!

— **Iz Ormoža** nam pišejo: Tukajšnja potujočevalnica, nemška šola, ki se je zaradi vladne naklonjenosti in nemškutarke agitacije prišla na šest razredov, je morala zovoljo pomanjkanja nemških otrok nehati, ker so uradno dognali le 16 nemških učencev. — Na njeno mesto stopi šestrazredna slovenska ljudska šola.

— **Iz Št. Ruperta** nam pišejo: Ker ni bilo pričakovati, da bi naš občinski zastop pozdravil našega narodnega kralja ali regenta, je to storilo šolsko vodstvo s sledečo brzojavko: »Proslavljajoč osvoboditve in ujedinjenje SHS, tukajšnja mladina vdanostno pozdravlja Vašo kraljevo Visokost. — Vodstvo ljudske šole Št. Rupert, Kranjsko.« — Nato je došel nastopni brzojavni odgovor: »Ljudska šola Št. Rupert, Kranjsko. Beograd, 25. dec. Njegovo Velič. kralj Petar in Njeg. kralj. Visokost regent prestolonaslednik Aleksander izrekata za prelepi pozdrav povodom praznika našega ujedinjenja svojo presrečno zahvalo ter se čuti eno z vsem narodom, ki se veseli ujedinjenja slobodne Jugoslavije. Po najvišjem nalogu šef dvorne kancelarije — Baldgdjč.«

— **Za vodjo vinarske in sadjarske šole v Mariboru** je namesto odstavljene Zweiflerja imenovan Jakob Žnidarič.

— **Iz Šmartne v Rožni dolini** nam pišejo: Našega tovariša Ivana K v a c a je zadela dne 28. grudnia huda nesreča. Umrli mu je nad vse ljubljani sin Milko. Težko prizadetemu tovarišu, ki je izgubil med vojno ženo ter bil kmatu na to zaradi svo-

jega odločno narodnega prepričanja interniran 4 mesece in bil poslan na fronto, izrekamo iskreno sožalje!

— **Ljutomersko okrajno glavarstvo do Špilja.** Zasedeni kraji od Špilja do Radgone na nemški strani Mure so prideleni začasno okrajnemu glavarstvu Ljutomer.

— **Ravnateljstvo abiturientskega tečaja na Trgovski akademiji v Zagrebu** sporoča, da je vstop v tečaj še vedno mogoč. Pouk se nadaljuje 15. t. m.

— **Nekaj opazk k pouku srbo-hrvaščine.** Znanje srbo-hrvaškega jezika bomo sčasoma več ali manj vsi potrebovali. Zato bo pa treba mladino že v šoli pripravljati, toda le polagoma. Kar čez noč hrvaške knjige v šolo uvesti ne kaže, pač pa učence že sedaj seznanimo z nekaterimi glavnimi znanstvenimi izrazi (termini), in sicer na isti način, kakor smo prej učili nemške izraze. Sčasoma naj se pa tudi v nove izdaje šolskih knjig uvedejo hrvatski izrazi. Lahko pa že sedaj učence 2. razreda n. pr. pri slovniškem pouku seznanimo z izrazi: reč (beseda), rečenica (stavek), imenica (samostalnica), slovo (črka), broj (število), brojevi (števniki), padež (sklon), rod (spol), vreme (čas), itd. Enako postopajmo pa tudi pri drugih predmetih. Ako učenci poznajo znanstvene izraze, potem pa tudi že kmalo umejo na višji stopnji čitanje hrvatskih knjig in to je že lep napredek. — Izraz »reč« za »beseda« se bo marsikomu čudna zdel, ker v našem jeziku pomeni nekaj drugega, ali tudi mi rabimo ta izraz v enakem pomenu saj pravimo »rečem, rečeš, reče« itd. Izraz »padež« za sklon je bil pa tudi že v naših starejših slovnica v navadi.

— **Ljubljanskemu učiteljstvu!** Da olajšamo članom »Ljubljanskega učiteljskega društva« vplačevanje članarine, naznanja odbor tem potom članom, da se članarina plača lahko tudi knjigovodkinji v Učiteljski tiskarni. Članarino sprejemajo tudi: društveni predsednik Jakob Dimnik, blagajnik Ljubo Dermelj ter poverjenici Marija Arselinova in Marija Mehletova. Članarina znaša za vse leto 24 K, za pol leta 12 K in za četrt leta 6 K; plačevati se pa sme tudi mesečno po dve kroni. Za ta denar dobiva vsak član »Učiteljskega Tovariša« in »Popotnika« brezplačno. Ne moremo si misliti dandanes učiteljice ali učitelja: ljudskošolskega, učiteljskega, licejskega ali srednješolskega brez omenjenih stanovskih listov. Pa tudi v Ljubljani bivajoče vpokojeno učiteljstvo vabimo v organizacijo, zakaj v bodoče bo učiteljske aprovizacije deležen le organiziran učitelj ali učiteljica, pa bodisi pri katerikoli organizaciji. Kdor dandanes ni organiziran, ne spada v naš stan! To velja tistim, ki stoje križemrok ob strani, pa hočejo biti deležni vseh priboljškov, ki jih pribore organizacije!

— **Tovariš Kveder Dragotin**, učitelj v Št. Jurju ob J. ž., nam piše: Na občnem zboru Učit. društva za celjski in laški okraj dne 6. t. m. se mi je poverilo na predlog tovariša Fr. Brinarja predavanje iz srbohrvaškega narečja za tovarišice in tovariše našega okraja. Na podlagi svojih izkustev v poučevanju tega nam potrebnega narečja pripominjam, da je za nas najbolje, da takoj porablamo za učne knjige prave hrvaške, odnosno srbske in zato predlagam sledeče: 1. Dr. Josip Florshütz, Gramatika hrvatsko-srpskoga jezika za preparandije i višje pučke škole; 2. Mirko Divković, Hrvatska čitanka za 1. razred gimnazijski; 3. Dr. Ivana Broza, Hrvatski pravopis, priredio dr. D. Boričić. — Te knjige so zamišljene za temeljito uvajanje v jezik, in njihov takojšnji uporaba ne dela niti najmanjših težav, ako več učitelj vse nepoznano in nejasno ume spretno tolmačiti. Knjige je nabaviti ali naravnost pri Mirku Breyerju, knjižari v Zagrebu, Ilica 29, ali pa pri Goričarju, knjigarni v Celju. Predavanja so z ozirom na čas, ki ga ima učiteljstvo na razpolaganje, seveda samo mogoča po enkrat na teden, in to vsak četrtek predpoldne. Pripravljen sem začeti s poukom že v četrtek, 23. t. m., v ljudski šoli v Celju, Nova ulica, ob 9. predpoldne. Pozivljam vse tovarišice in tovariše, ki mislijo prisostvovati tečaju, da se meni javijo do 20. t. m. in da si nabavijo do tega dne knjige in po en zvezek. — Tovariški pozdrav!

— **Umrli je** v Ljubljani gospa Franja Gaertnerjeva, mati ljubljanskega tovariša Franca Gaertnerja, stara 83 let. Naše sožalje!

Srednješolske vesti.

Profesor dr. Simon Dolar v Kranju, član višjega šolskega sveta, se je prostovoljno javil h koroški legiji prostovoljcev. Na višji realki v Idriji so zopet začeli z rednim poukom dne 7. t. m.

Zopet otvorjeni gimnaziji na Slovenskem. Kakor poroča »Č. D.«, sta bili zad-

nje dni čez petdeset let zopet otvorjeni dve slovaški gimnaziji, in sicer Masarykova v Ogrski Skalici in pa Šturova v Trenčinu.

UČITELJSKI TEČAJ ZA PRIUČITEV SRBOHRVATSKEGA JEZIKA

se prične za ljubljansko učiteljstvo z drugim semestrom tega šolskega leta. Tečaj se bo vršil v treh skupinah, in sicer: 1. skupina: IV. deška, II. deška, I. dekliška in Salezijanci na šentjakobski šoli; poučuje prof. dr. Ilešič ob torkih, četrtek in sobotah zvečer od 6. — 7. — 2. skupina: III. deška, V. deška in III. dekliška na I. drž. gimnaziji; poučuje prof. Lokovšek ob ponedeljkih, sredo in petkih zvečer od pol 6. — pol 7. — 3. skupina: I. deška, obe šišenski in gluhomemnica na učiteljski; poučuje prof. Mazovec ob ponedeljkih, četrtek in sobotah zvečer od 5. — 6. Glasom odredbe poverjenišva za uk in bogočastje z dne 30. decembra 1918, št. 10272, je obisk teh tečajev v splošnem obvezen. O dispenciji, o učnih knjigah in drugih učilih bo učiteljstvo obveščeno po šolskih vodstvih.

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

IV. izkaz.

Po 10 K: Juvanec Fran — Mirna peč, Gnuš Anton — Dol. Po 5 K: Meško Franc, Ilka Meškova, Bučar Alojzij, Ana Gerzetičeva — Zidan most; Pukmeister Jakob, Gabrijela Pukmeisterova — Sv. Jedert; Kern Ivan, Velkavrh Josip, Ida Marijeva, Ana Wessnerjeva, Ema Zencovicheva, Ida Turnškova, Marija Lipovškova, Ana Kajtnova, Henrieta Voršičeva, Tora Josip, Voč Emil, Moll Oskar — Trbovlje-Vode; Gostiša Andrej, Ana Lapornikova, Marija Omerzova, Omerza Karel, Plavšak Robert, Marta Plavšakova, Vodušek Gustav, Marija Windischerjeva — Trbovlje; Kislinger Jure, Pavlina Sušnikova, Josipina Stegenškova, Friderika Zechnerjeva — Laški trg; Drogenik Karel, Šegula Franc, Zinka Fabjanova — Sv. Lenart; Četina Ivan, Wudler Maks — Laško; Hofbauer Lojze — Turje; Justina Hofbauerjeva — Hrastnik; Sorčan Ivan, Ana Sorčanova, Poldo Logarjeva, Ljudmila Umbergerjeva, Josipina Werckova — Hrastnik; Jesih Adolf, Kristina Kršetova, Julija Pinterjeva, Martin Cunder — Dol; Stare Svitoslav — Henina; Zupančič Franc, Josipina Drstvenškova — Sv. Rupert; Nina Drobničeva — Reka; Kuhar Anton, Antonija Kračmanova, Cimperšek Leopold — Trbovlje; Kallan Rudolf — Sv. Katarina; Julija Petrinčičeva, Berglez Franc — Sv. Jedert; Kristina Kešetova — Loka. Po 20 K: Kercelj Alojzij — Ljubljana. Po 30 K: Bonac Ivan, fin. rač. rev. — Ljubljana. — Današnji izkaz 355 K. Prej izkazanih 170 kron. Skupaj 525 K. Ivan Petrič.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Več dopisov in člankov smo morali vključiti prilogi odložiti na prihodnjo številko. Vse pride na vrsto (na naslov Gorenjske in Štajerske!). — Opozorjamo na serijo člankov, ki jih začnemo pod naslovom »Kulturni socializem« objavljati prihodnjič!

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Razpis učiteljskih služb.

Na trirazredni šoli pri Sv. Duhu pri Lučanah, okr. Arvež, I. krj. raz., sta razpisani dve učiteljski mesti. En učitelj ima na prosto razpolago dve sobi, kuhinjo, shrambo za jedila, klet in malo gospodarsko poslopje. Druga učna oseba ima na prosto razpolago sobo s pohištvo, malo kuhinjo in klet.

Vsak učitelj, oziroma učiteljica dobi na leto 3 m³ bukovih drv.

Prošnje se naj vložijo do 15. februarja t. l.

Krajni šolski svet pri Sv. Duhu.

Učitelji begunci!

Na trirazredni šoli pri Sv. Duhu se lahko takoj služba nastopi. Več pove šolsko vodstvo:

Sv. Duh pri Lučanah, via Ehrenhausen.

Št. 1050/1919.

Razpis učne službe.

Na trirazredni mešani ljudski šoli v Št. Petru v Sav. dol., III. plač. razred, je popolniti eno mesto učitelja, oziroma učiteljice.

Pravilno opremljene prošnje je vložiti predpisanim službenim potom do dne 15. februarja 1919 pri krajnem šolskem svetu v Št. Petru.

Okrajni šolski svet Celje, dne 2. januarja 1919.

Št. 59.

Razpis služb okrajnih šolskih nadzornikov.

Razpisujejo se službe okrajnih šolskih nadzornikov za ljudske in meščanske šole in sicer:

1. za območje politiškega okraja Ljutomer, sodnega okraja v Sv. Lenartu in za obmejne šole v radgonskem politiškem okraju;
2. za območje sodnih okrajev Ptuj in Ormož;
3. za mesto Maribor;
4. za območje sodnih okrajev Mariborska okolica in Slovenska Bistrica in za obmejne šole iz lipniškega politiškega okraja;
5. za območje sodnih okrajev Konjice, Rogatec in Šmarje;
6. za območje sodnih okrajev Celje, Laško in Vransko;
7. za območje politiškega okraja Slovenjgradec in sodnega okraja Gornji grad;
8. za območje politiškega okraja Brežice.

Prošnje naj se vložijo po službeni poti do 10. svečna 1919 na Višjem šolskem svetu.

Višji šolski svet SHS v Ljubljani. Ljubljana, dne 7. januarja 1919.

Sušnik, s. r., predsednik.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. dec. 1918 K 166.101-54.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/26. do 1/26. ure popoldne.

Izšel je četrti zvezek

Ganglovih Zbranih spisov za mladino.

VSEBINA: 1. Fantje od fare. — 2. Z doma. — 3. Bolnica. — 4. Generalček. — 5. Čestitka. — 6. Zadnja pot. — 7. Najboljše — — zdravilo. — 8. Stric iz Amerike. — —

Cena vezanemu in ilustrir. zvezku (100 str.) po 4-50 K.

Naročila sprejema

Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ulica 6.

== Največja slovenska hranilnica! ==

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA,

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3,

je imela vlog koncem leta 1918 K 80.000.000.—
rezervnega zaklada „ 2.500.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

3%

Za varčevanje ima uvedene lične domače hranilnike.

Hranilnica je pupilarno varna.

Dovoljuje posojila na zemljišča in poslopja proti nizkemu obrestovanju in obligatnemu odplačevanju dolga.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Vse potrebne samoslovenske
tiskovine

za srednje šole

po odobrenih vzorcih
izidejo v naši zalogi.

Prijave na naročila sprejema

Učiteljska tiskarna v Ljubljani,

Franciškinska ulica št. 6.

Naznanilo.

Kakor hitro dopuste razmere, začne po 18letnem odmoru izhajati obnovljeni

„Jug“.

Zastaviti hočeva vse moči, da postane „Jug“ informativna, objektivna revija, principialno izključujoča vsako strankarsko politiko, da postane „Jug“ neodvisna, svobodna tribuna, enakopravno pristopna vsem, ki se čutijo sposobne in poklicane, javno govoriti svojemu ljudstvu.

Utihi je v zgodovini brutalni boj orožja, začne se kulturni boj združenega slovanstva, začne se gospodarski boj Jugoslavije, našega trgovskega in industrialnega središča v Sredozemskem morju.

Že danes vabiva k sodelovanju vse jugoslovanske pisatelje. Zastavna naročila sprejemajo vse knjigarne.

Za uredništvo in upravnništvo „Juga“:

Dr. Franc Derganc,
izdajatelj.

Dr. Niko Županič,
urednik.

Najpripravnejša in na lepša darila za otroke

MLADINSKI SPISI,

ki jih je izdalo in založilo

„Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

Cena vsaki knjigi, ki je lepo vezana in bogato ilustrirana, je s poštnino vred le 3 K 30 vin.

„ZVONČEK“.

List s podobami za slovensko mladino.

Letniki od XVII. do XIX.

V navadni vezbi 10 K, elegantno vezan 13 K.

Vsi ti spisi se naročajo v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani in v vsaki knjigotržnici.

SHS

V naši zalogi izidejo tiskovine za
šolska naznanila in izpričevala

ljudskih, meščanskih, obrtnih in
srednjih šol s podtiskom SHS
po risbi gospoda strokovnega učitelja
Dragotina Humka.

Ravnotam izidejo

nastenske table

s pisano in tiskano

latinico in cirilico

Prijave na eno in drugo prosimo čimprej, da nam
bo mogoče določiti naklado!

Učiteljska tiskarna v Ljubljani,
Franciškinska ulica 6.

SHS

Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani.

plačuje vdovam družtenikov letno po 200 K pokojnine do smrti, ozir. za dobo vdovstva, sirotam po očetih letnih 50 K, sirotam po očetih in materi pa letnih 100 K vzgojnine do izpolnjenega 18. leta.

Udnina znača na leto za neoženjene po 12 K, za oženjene po 20 K pristopnina pa tolikokrat po 2 K, kolikor let je star tisti ki pristopa.

Pristopnina se lahko vplača v 4 nepretrganih polletnih obrokih. Pravi ud postane šele po preteku dveh let od vplačila prvega roka pristopnine. Kdor umrje v dobi provizorija, se stroški povrnejo.

Prošnji za sprejem je treba priložiti rodovinski izpisek in zdravniško izpričevalo. Sprejet more biti le kranjski učitelj.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omejeno zavezo **Franciškinska ulica šte. 6**

se priporoča slavnim kraj. šolskim svetom in cenj. učiteljstvu v naročilo vseh uradnih šolskih tiskovin po najnovejših vzorcih. V zalogi ima vsakovrstne napise na lepenki, razne mladinske spise, vse poštné tiskovine za šol. uporabo itd. — Priporoča se v natisk uradnih kuvert in pisemskega papirja z napisom in sploh vseh v šol. stroko spadajočih tiskovin. V zalogi vedno: K. Wider, „MOJE PRVO BERILO“.